



L'ús del català a l'educació

Document 1/2022

Aprovat pel Ple del Consell Escolar de Catalunya
l'1 de febrer de 2022



Aquest document està subjecte a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets.

La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

© Generalitat de Catalunya
Consell Escolar de Catalunya

Elaboració: Consell Escolar de Catalunya

Edició: Gabinet Tècnic

Il·lustració de la portada: Òscar Serramia

1a edició: abril 2022

Impressió: Medigrafic

Tiratge: 300 exemplars

Dipòsit legal: B-7.814-2022

Índex

Introducció 5

La llengua en el sistema educatiu 6

Aspectes generals 6

Els usos lingüístics: estudis i enquestes 12

La mirada social: Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP) 12

La mirada educativa: Estudi sociodemogràfic i lingüístic de 4t de secundària (2021) 13

El discurs sobre la llengua catalana 18

El català a l'escola 22

Antecedents històrics 22

El Programa d'immersió lingüística 24

El context educatiu actual: diversitat, globalització i noves metodologies d'aprenentatge 26

El marc jurídic de la llengua catalana en el sistema educatiu 31

Compromís del Consell Escolar de Catalunya amb el model educatiu i lingüístic català 38

Àmbits i propostes d'actuació 40

Àmbit cultural 40

Àmbit comunicatiu 41

Competències i acreditacions lingüístiques de l'alumnat i el professorat 42

El català al centre: el projecte lingüístic de centre (PLC) 49

El Fòrum del CEC de la llengua catalana a l'educació 55

Les 67 propostes 56

Incrementar la consciència sociolingüística, la metodologia i la formació docent 56

Implementar el projecte lingüístic de centre en tot el temps escolar 57

Teixir xarxa d'activitats culturals de l'entorn i participació de les famílies 58

Potenciar la creació de continguts audiovisuals i l'accés a plataformes digitals 58

Revisar legislacions, acreditacions, equivalències i polítiques lingüístiques 59

Creació del Fòrum del Consell Escolar de Catalunya de la llengua catalana a l'educació 60

Introducció

Un dels puntals bàsics de l'escola catalana i el seu sistema educatiu ha estat la no segregació de l'alumnat per motius de llengua i l'ús vehicular de la llengua pròpia de Catalunya. A partir dels darrers estudis sobre aquest ús, s'ha vist la necessitat de portar a terme una anàlisi i una reflexió al voltant de la qüestió amb els objectius de tenir una percepció com més exacta millor de la realitat i de formular propostes de millora que contribueixin a sostenir i incrementar l'ús del català com a llengua vehicular en l'àmbit educatiu, entès en un sentit ampli de dins i fora de l'escola.

Amb aquesta intenció, durant el curs 2020-2021 va crear-se un grup de treball enfocat a l'anàlisi i la reflexió al voltant dels diferents aspectes relacionats amb l'ús del català a l'educació, també amb la perspectiva que servís per preparar la XXIX Jornada de reflexió, igualment dedicada a aquest tema. Els resultats d'aquesta tasca portada a terme pel grup de treball, que s'ha estès també durant el curs 2021-2022, queden recollits en el present document.

Els continguts que s'hi poden trobar estan estructurats en dos grans apartats. L'apartat 1 està dedicat a fer una aproximació, des de diversos punts de vista, a la llengua en el sistema educatiu. S'ofereix una visió general inicial que es desplega en els subapartats següents. Així, pot trobar-se informació sobre les dades disponibles més rellevants a partir d'estudis i enquestes, es presenta la perspectiva històrica que ha donat lloc al discurs sobre la llengua catalana, s'entra a analitzar l'evolució de l'escola catalana des dels seus antecedents fins a l'actualitat passant pel Programa d'immersió lingüística i la no segregació a l'escola per motius lingüístics, pedra angular de tot el sistema actual, i es fa la descripció del marc jurídic en què avui es troba la llengua catalana en el sistema educatiu.

A l'apartat 2, es concreten els àmbits de l'educació en què convé treballar en els propers temps per donar resposta a les necessitats detectades quant a l'ús del català i es formulen propostes per desenvolupar les actuacions corresponents.

La llengua en el sistema educatiu

Aspectes generals

Al llarg dels darrers segles, el català ha esdevingut una singularitat en el marc lingüístic i cultural occidental. Una llengua sense estat, que, tot i així, ha continuat sent la llengua d'identificació majoritària de la societat, i que s'ha convertit en el vehicle que fa possible la participació i la inclusió de persones vingudes d'arreu. Una societat oberta i dinàmica que va mostrar tothora una notable capacitat d'integració de nous parlants i que va saber dotar la llengua d'un prestigi suficient per convertir-la en l'eix de les interaccions socials.

El llarg període franquista i la repressió que va desencadenar sobre qualsevol forma d'expressió de la diversitat va capgirar aquesta situació. Una persecució llarga i cruenta que va accentuar la minorització del català i el va excloure de les plataformes que, a mitjan segle xx, decidien el futur de les llengües: escola, premsa, ràdio i televisió. Una estratègia repressora que va dificultar que els nous catalans arribats de llocs diversos de l'Estat entressin en contacte amb el català i poguessin adoptar-lo de manera natural.

La fi de la dictadura va fer possible despenalitzar l'ús de la llengua i la recuperació de l'oficialitat del català al Principat, juntament amb el castellà. Després de quatre dècades de prohibicions, el català tornava a l'escola i les noves generacions podrien estudiar-lo i garantir així que el coneixement de la llengua arribés al conjunt de la ciutadania, més enllà de la llengua d'origen. Es tractava d'una iniciativa ambiciosa, compromesa amb la democràcia i la llibertat, que comptava amb un ampli consens social i que situava el català com a punt de trobada i patrimoni comú del conjunt de la ciutadania d'aquest país. Un compromís lingüístic i educatiu que es va concretar en un model escolar que defensava la cohesió social i, per tant, rebutjava la separació en centres o grups per raó de la llengua inicial; es comprometia amb l'extensió del coneixement del català per possibilitar-ne la utilització en la vida personal, social o professional, i optava per un sistema de conjunció lingüística al català per tal de fer possibles les propostes anteriors.

Des del punt de vista legislatiu, aquests objectius s'haurien d'haver plasmat en el marc jurídic que ha anat definint-se des de l'aprovació de

la Constitució espanyola (CE, 1978) i l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC, 1979) fins a la reforma de l'EAC (2006) i la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC). Un marc prou ampli que, per bé que atorga una posició prevalent al castellà, admetia interpretacions generoses que haurien pogut ser favorables a la presència del català en tots els àmbits públics. Pel que fa a l'àmbit educatiu, aquesta possibilitat va quedar frustrada arran del desplegament jurídic que els diversos governs de l'Estat van fer de les lleis de bases. Una praxi política que ha convertit el model educatiu en una arma de confrontació partidista, que ha deixat exhausta la comunitat educativa i ha reduït el marge d'actuació del Departament d'Educació. A més, la coneguda com a "doctrina constitucional", derivada de la Sentència del Tribunal Constitucional (STC) 31/2010, ha estat utilitzada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) i el Tribunal Suprem (TS) per modificar el model educatiu català construït a partir d'un ampli consens de la societat catalana al voltant de la llengua.

Es tracta d'un consens que es remunta a l'any 1983, quan un col·lectiu de pares i mares de Santa Coloma de Gramenet van impulsar el projecte d'immersió lingüística que havia de garantir el coneixement efectiu de la llengua catalana a les noves generacions i, d'aquesta manera, avançar en la cohesió social i la igualtat d'oportunitats. Amb la perspectiva que donen els anys, aquesta va ser una decisió crucial per al futur d'aquest país, un èxit col·lectiu que va permetre eixamplar el coneixement del català i situar-lo com a llengua vehicular del sistema educatiu.

Tanmateix, les últimes enquestes i informes, com ara l'Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP) i l'Estudi sociodemogràfic i lingüístic de 4t de secundària (2021), constaten que la normalització lingüística no s'ha assolit i que, ben al contrari, els canvis esdeinguts en les darreres dècades en la societat catalana posen de manifest la necessitat que l'escola continuï treballant per estendre el coneixement i l'ús de la llengua entre les noves generacions a fi de garantir la cohesió social i l'equitat.

En aquest context, la llengua catalana ha de continuar sent un dels eixos a partir del qual s'articula el projecte lingüístic de centre (PLC) i que inspiri el projecte educatiu de centre (PEC). De fet, els usos lingüístics no són només l'instrument que permet la comunicació entre la comunitat educativa, sinó que formen part del procés educatiu, de la formació integral de l'alumnat. El compromís educatiu i lingüístic de l'escola implica, en primer lloc, analitzar el context sociolingüístic en què s'assenta el centre educatiu per definir i orientar adequadament les

actuacions pedagògiques que cal seguir, les metodologies que cal aplicar o les innovacions didàctiques que es podrien assajar.

En aquest marc, els docents continuen sent una referència lingüística clau per a l'alumnat, juntament amb la resta de personal dels centres educatius. D'aquí la importància d'assegurar que tenen una bona formació inicial i de requerir una acreditació lingüística adequada per incorporar-se a la docència en qualsevol de les etapes del Servei d'Educació de Catalunya: infantil, primària, secundària, batxillerat i cicles formatius. A banda d'això, l'Administració educativa hauria de vetllar també per actualitzar i millorar la formació continuada a través de programes de modernització, innovació i intercanvi que situïn la llengua com un eix prioritari de reflexió pedagògica i que incorporin coneixements de sociolingüística per interpretar i respondre adequadament als reptes de l'educació plurilingüe.

L'escola ha fet un gran esforç per estendre el coneixement del català —tot i que aquesta no era una tasca que hagués de fer en solitari—, però tota sola no ha tingut capacitat per capgirar algunes normes d'ús lingüístiques adquirides i promogudes durant els períodes de repressió, que determinen l'ús prioritari del castellà. Aquest comportament lingüístic situa el català en una posició subsidiària que retalla la seva funcionalitat i l'aboca a un possible inexorable procés d'invisibilització. L'escola ha de promoure unes pautes d'ús que legitimin el català i que facin del centre educatiu un espai acollidor, que generi confiança i que faci de taca d'oli per combatre els prejudicis lingüístics que hi pugui haver en altres àmbits.

Però amb l'escola no n'hi ha prou, cal que el català surti de les aules i s'estengui a la resta d'activitats educatives no formals que es fan fora del recinte escolar, ja que fa temps que els projectes educatius han superat les parets dels centres i es despleguen més enllà de l'estricta àmbit escolar en plans educatius d'entorn i altres. En conseqüència, també ho ha de fer la llengua, que ha de guanyar terreny en l'àmbit educatiu no formal del lleure i l'esport, principalment. Es tracta de canals de socialització que posen a l'abast de tot l'alumnat una xarxa d'entitats i activitats possibles i conformen un correlat cultural a través del qual puguin construir la seva personalitat i actualitzar la competència lingüística adquirida més enllà de l'escola.

D'altra banda, les transformacions esdevingudes en el terreny demogràfic, tecnològic i cultural fan necessari enfortir les competències comunicatives de l'alumnat des d'un enfocament plurilingüe i intercultural, tal com proposa el document *El model lingüístic del sistema educatiu de*

Catalunya. L'aprenentatge i l'ús de les llengües en un context educatiu multilingüe i multicultural (2018). La formació competencial de l'alumnat ha de ser integral i ha de garantir el domini de tots els registres lingüístics amb fluïdesa i seguretat per tal de fer possible que aquells parlants que no tenen el català com a llengua 1 (inicial) puguin incorporar-lo sense dificultats en qualsevol moment a la seva vida quotidiana.

Fins ara l'escola era l'encarregada de facilitar el domini de la varietat estàndard a l'alumnat, perquè la competència col·loquial s'adquiria a casa i al carrer. Però la realitat ha canviat i cal que l'escola proporcioni també una bona competència en els registres col·loquials orals i que faci propostes pedagògiques innovadores que permetin posar-los en pràctica i que trenquin amb alguns prejudicis que consideren el català com una llengua acadèmica i, per tant, una llengua marcada.

Arran del creixement exponencial de les xarxes socials i els continguts audiovisuals accessibles a través de diverses plataformes, cal actualitzar les metodologies d'aprenentatge lingüístic per respondre a les exigències actuals. No es tracta només d'incorporar les noves formes d'aprenentatge sorgides de la revolució tecnològica, sinó de dotar-les de continguts educatius i culturals perquè s'adeqüin a les necessitats formatives del jovent i que, al mateix temps, cobreixin les exigències de comunicació i participació que corresponen a una ciutadania compromesa amb el futur i el progrés social, i competent en l'ús dels entorns comunicatius actuals.

Paral·lelament, cal valorar i fomentar la diversitat lingüística i convertir-la en una estratègia per afavorir el desenvolupament d'una competència comunicativa més àmplia, en la qual la llengua catalana ha de mantenir i reforçar el seu paper vertebrador com a llengua vehicular del sistema educatiu dels ensenyaments obligatoris, no obligatoris i professionals. Al mateix temps, el català ha d'esdevenir la llengua de trobada en l'espai de les relacions socials, per fer possible la descoberta d'altres idiomes i enriquir, així, el bagatge lingüístic i personal, i ha d'obrir nous horitzons culturals i connectar amb un món cada cop més divers i complex.

La vinculació d'infants i joves amb les creacions i les dinàmiques culturals és clau per promoure l'arrelament i la identificació de l'alumnat amb la comunitat. La cultura és la palanca que fa possible la transformació social, és un espai d'intercanvi d'experiències que contribueix a la integració i a l'equitat social. D'aquí la importància de reforçar les polítiques de promoció de la llengua en l'àmbit cultural per tal de garantir una disponibilitat lingüística que permeti tenir accés al patrimoni cultural compartit i que, alhora, ofereixi la possibilitat d'intervenir-hi.

Amb relació a l'àmbit cultural hi ha la necessitat de vertebrar un espai comunicatiu propi, com a condició necessària per assegurar la continuïtat i la renovació cultural del marc català. En les dues darreres dècades s'ha produït una transformació profunda que ha capgirat els models tradicionals de comunicació de masses. La televisió, la premsa o la ràdio han deixat de ser les úniques fonts generadores de notícies i d'opinió i han desaparegut els espais geogràfics en què desplegaven la seva hegemonia. Les noves plataformes multimodals desconeixen les fronteres administratives i generen continguts diversos i manipulables, de naturalesa híbrida i d'abast global. Es tracta d'una vertadera revolució tecnològica i també cultural, que té unes repercussions lingüístiques incontestables. El català no pot quedar al marge d'aquests canvis i, per tant, cal treballar per ampliar-ne l'oferta audiovisual en les noves plataformes i adequar-lo a les característiques de les diferents etapes educatives.

Perquè el català esdevingui la llengua d'ús normal en tots els àmbits de la vida pública, cal que el jovent el faci seu, l'utilitzi en la seva interacció social. Però l'ús de la llengua està condicionat per un seguit d'aspectes que determinen les actuacions lingüístiques: mercat, prejudicis lingüístics, nous canals de socialització. Concretament, les xarxes socials s'han convertit en l'espai de socialització a partir del qual els joves construeixen també la seva identitat. Però a l'espai virtual hi regeixen uns codis i models que poden convertir la llengua en una qüestió accessòria o instrumental. Cal assegurar que el català sigui present en l'espai virtual en què els joves defineixen i construeixen la seva identitat, que, indefectiblement, serà presencial i virtual.

En definitiva, ens trobem davant una realitat complexa, de fronteres difuses, una societat cada cop més multicultural i plurilingüe que planteja nous reptes, als quals l'escola ha de donar resposta formant els infants i els joves per al món que vindrà, un món de ciutadans compromesos amb la justícia social, la democràcia i la llibertat, respectuosos amb la diversitat, tolerants amb la discrepància, i una societat oberta i participativa en què el català hauria de ser la llengua de trobada i la riquesa lingüística del país hauria de ser aprofitada per bastir ponts que ens connectin amb el món.

En aquest context, el Consell Escolar de Catalunya (CEC) reitera el seu compromís amb el model educatiu català, que ha tingut sempre, i continua tenint, per objectiu garantir la formació global i la competència comunicativa plena en català i castellà de tot l'alumnat. És un compromís que l'escola manté ben viu, amb la mateixa convicció i fermesa que van

mostrar les famílies de Santa Coloma quan van engegar la immersió lingüística amb la idea que el català és un patrimoni compartit i que acabaria sent també la llengua amb què parlarien els seus fills i filles.

L'escola hauria de continuar aquesta via, innovant en les metodologies d'aprenentatge, adaptant la immersió a la nova realitat plurilingüe, responent a les necessitats canviants de la societat, reforçant els consensos socials i educatius, però defugint al mateix temps qualsevol consideració política o judicial que s'allunyi de l'àmbit pedagògic.

Els usos lingüístics: estudis i enquestes

La mirada social: Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP)

Les llengües que al llarg dels darrers segles han sofert un procés de minorització com a conseqüència de les polítiques lingüístiques hostils promogudes pels estats nació, han vist com l'entrada al segle XXI comporta haver de fer front a un nou desafiament motivat pels grans processos migratoris derivats dels canvis produïts en el model socioeconòmic.

Efectivament, els grans processos de transformació social i econòmica impulsats per la globalització creixent han repercutit en la composició demogràfica de la població catalana i, de retop, en els usos lingüístics que s'hi produeixen. En aquest sentit, només cal recordar que l'Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP) fixa en el 18,2 % la població catalana nascuda a l'estranger, una dada que contrasta amb el 2,8 % que recollia l'enquesta de l'any 1996. Uns canvis demogràfics tan rellevants han de repercutir indefectiblement en els usos lingüístics. L'EULP de 2018 indica que el català és la llengua habitual del 36,1 % de la població, el castellà ho és del 48,6 %, i un 7,4 % té ambdues llengües com a pròpies. La dada indica una reculada de gairebé 10 punts respecte de l'EULP de 2003, segons la qual la població que tenia el català com a llengua habitual representava un 46 %. En qualsevol cas, segons l'enquesta, el 94,4 % de la població de Catalunya entén el català, el 81,2 % el sap parlar, el 85,5 % el sap llegir i el 65,3 % el sap escriure. Aquestes dades fan encara més urgent incidir en l'ús social de la llengua.

L'enquesta també proporciona algunes dades que podrien matisar l'impacte negatiu dels resultats anteriors: un 76,4 % usa poc o molt el català al llarg del dia, un 52,5 % manifesta que inicia sempre o sovint les converses en català i, una darrera dada significativa, la transmissió intergeneracional del català augmenta lleugerament i se situa en un 39,1 %, que contrasta amb la llengua que s'utilitza amb els avis i amb la parella, ja que en aquest cas el català se situa per sota del 29 %.

Tot i així, hi ha algunes variables que demanen una reflexió i que, ni que sigui tangencialment, tenen a veure amb l'escola: les converses en català amb les companys d'estudis, especialment universitaris, cauen uns 6

punts (36,4 %), però la davallada resulta més marcada si comparem aquestes dades amb les de 2008, ja que representa un retrocés d'un 12,3 %.

Tot plegat posa de manifest unes variacions i tendències en l'ús de la llengua que cal analitzar i monitoritzar des d'un projecte col·lectiu i consensuat que asseguri la continuïtat en l'ús del català i contribueixi a vertebrar i cohesionar la societat catalana davant els reptes que plantegen les properes dècades.

La mirada educativa: Estudi sociodemogràfic i lingüístic de 4t de secundària (2021)

El Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSASE) analitza des del 2006 els usos lingüístics i els resultats acadèmics de l'alumnat de 4t de secundària. Les dades s'han obtingut de les enquestes que es van fer els anys 2006, 2013 i 2021, una seqüència que ofereix una radiografia prou precisa i que permet comparar resultats, esbossar conclusions i, sobretot, assajar possibles orientacions per reconduir algunes de les tendències apuntades.

En primer lloc, les dades recollides posen de manifest que els canvis demogràfics, comentats anteriorment, afecten també el sistema educatiu. Així, pel que fa a l'origen de l'alumnat, l'enquesta indica que un 13,9 % és nascut a l'estranger o en una altra comunitat autònoma i que el 56 % fa menys de deu anys que va arribar a Catalunya. Pel que fa als pares i mares, observem que el 33,5 % han nascut a l'estranger o en una altra comunitat.

| Origen de l'alumnat | | | | |
|--------------------------------|--------------------------------------|--------|--------|--------|
| | | 2006 | 2013 | 2021 |
| Lloc de naixement de l'alumnat | A Catalunya | 91,8 % | 80,1 % | 86,1 % |
| | En un altre lloc de l'Estat espanyol | 2,7 % | 2,3 % | 3,3 % |
| | A l'estranger | 5,5 % | 17,6 % | 10,6 % |
| Arribada a Catalunya | Fa més de 10 anys | 40,9 % | 36,5 % | 44,0 % |
| | Entre 5 i 10 anys | 19,1 % | 49,1 % | 26,0 % |
| | Fa menys de 5 anys | 40,0 % | 14,3 % | 30,0 % |

| Origen de l'alumnat | | | | |
|-------------------------------------|--------------------------------------|-------------|-------------|-------------|
| | | 2006 | 2013 | 2021 |
| Lloc de naixement del pare | A Catalunya | 56,7 % | 55,8 % | 65,3 % |
| | En un altre lloc de l'Estat espanyol | 35,8 % | 20,9 % | 11,3 % |
| | A l'estranger | 7,5 % | 23,3 % | 23,4 % |
| Lloc de naixement de la mare | A Catalunya | 61,4 % | 59,0 % | 67,7 % |
| | En un altre lloc de l'Estat espanyol | 30,1 % | 18,4 % | 8,5 % |
| | A l'estranger | 8,5 % | 22,6 % | 23,8 % |

Quant als usos lingüístics de l'alumnat, l'enquesta constata un descens d'aquells que tenen el català com a llengua inicial o bé que s'hi identifiquen. En concret, la llengua inicial retrocedeix del 39,9 % (2006) al 27,1 % (2021). Aquest descens pot relacionar-se amb l'augment dels qui afirmen que la seva llengua inicial és tant el català com el castellà, que en aquest període passen del 14,1 % al 27 %. No obstant això, cal indicar que el descens del castellà com a primera llengua és molt més atenuat i representa només el 5,1 %. Pel que fa a la llengua d'identificació (quina és la teva llengua?), s'observa una davallada del 9,4 % entre 2006 i 2021, una situació que contrasta novament amb el castellà, que té un increment de 3,4 punts en aquest període, i també amb altres llengües, que passen del 2,3 % (2006) al 8,9 % (2021).

En aquest apartat són especialment rellevants les dades sobre l'ús del català a classe i en l'entorn educatiu. Pel que fa a la llengua que emprava l'alumnat amb el professorat a classe, es detecta un descens de 13,6 punts entre 2013 i 2021. I no deixa de ser significatiu que el 32,2 % de l'alumnat manifesti que no utilitza mai o poques vegades el català quan s'adreça al professorat.

Una tendència que s'accentua encara més quan les interaccions lingüístiques es donen a fora de l'àmbit escolar estricte. Els indicadors continuen a la baixa quan s'analitza l'ús de la llengua entre companys, tant del centre com de fora del centre. En aquesta cas, el percentatge d'alumnat que no utilitza mai o poques vegades el català s'enfila fins al 57 %.

Una dada encara més preocupant, per les conseqüències pedagògiques que se'n deriven, té a veure amb la llengua utilitzada en les activitats formatives de grup: un 49,1 % manifesta que mai o poques vegades emprava el català. O dit d'una altra manera, només el 21,4 % reconeix que utilitza sempre el català, un percentatge molt diferent del 67,8 %

que reflectia l'enquesta de 2006. D'aquestes dades podria inferir-se que les noves orientacions pedagògiques, que giren al voltant del treball cooperatiu o per projectes, tal com estan plantejades, no representen un incentiu per a l'ús de la llengua catalana i, per tant, posen de manifest la necessitat de buscar fórmules per integrar la innovació educativa i l'ús del català com a llengua vehicular.

| Ús del català en el centre educatiu | | | | |
|---|-------------------------|-------------|-------------|-------------|
| | | 2006 | 2013 | 2021 |
| Llengua de l'alumnat amb el professorat a l'aula (ús del català) | Sempre o gairebé sempre | 55,9 % | 53,9 % | 39,4 % |
| | Sovint | 8,6 % | 21,4 % | 21,4 % |
| | Mitjanament | 11,4 % | 13,8 % | 17,0 % |
| | Poques vegades | 9,7 % | 6,6 % | 16,9 % |
| | Mai o gairebé mai | 14,4 % | 4,2 % | 5,3 % |
| Llengua de l'alumnat amb el professorat fora de l'aula (ús del català) | Sempre o gairebé sempre | 47,9 % | 46,9 % | 36,3 % |
| | Sovint | 16,2 % | 18,4 % | 16,2 % |
| | Mitjanament | 13,9 % | 14,5 % | 12,5 % |
| | Poques vegades | 16,6 % | 9,7 % | 18,6 % |
| | Mai o gairebé mai | 11,4 % | 10,6 % | 16,5 % |
| Llengua de l'alumnat amb els companys fora de classe (ús del català) | Sempre o gairebé sempre | 32,9 % | 23,1 % | 21,2 % |
| | Sovint | 3,6 % | 11,9 % | 11,8 % |
| | Mitjanament | 10,2 % | 13,4 % | 10,1 % |
| | Poques vegades | 4,2 % | 14,0 % | 13,8 % |
| | Mai o gairebé mai | 49,2 % | 37,6 % | 43,2 % |
| Llengua de l'alumnat amb els companys de fora del centre (ús del català) | Sempre o gairebé sempre | 30,9 % | 20,4 % | 21,8 % |
| | Sovint | 3,7 % | 12,8 % | 11,2 % |
| | Mitjanament | 10,1 % | 14,7 % | 9,6 % |
| | Poques vegades | 5,2 % | 12,9 % | 12,3 % |
| | Mai o gairebé mai | 50,1 % | 39,1 % | 45,1 % |
| Evolució de l'ús del català de l'alumnat per a activitats en grup | Sempre o gairebé sempre | 67,8 % | 27,1 % | 21,4 % |
| | Sovint | 4,5 % | 14,8 % | 13,6 % |
| | Mitjanament | 6,2 % | 19,5 % | 15,9 % |
| | Poques vegades | 4,5 % | 15,6 % | 20,7 % |
| | Mai o gairebé mai | 6,2 % | 23,1 % | 28,4 % |

Finalment, l'enquesta posa també de manifest la reducció que s'ha produït en l'ús que el professorat fa del català amb tot el grup. Entre el 2013 i el 2021 hi ha hagut un retrocés de 14,3 punts, que situa l'ús (sempre o gairebé sempre) en un 46,8 %. Una tendència clara a la baixa que queda matisada per l'augment de l'ús sovintejat (24,3 %). Tot i així, el descens global entre 2013 i 2021 és d'un 9,7 %, una reducció preocupant, al marge de la pèrdua d'ús que suposa passar d'utilitzar el català sempre a sovint. Cal fer constar que el 2013 era del 61,1 % i el 2006 del 63,6 %. Encara resulta més significatiu que el 15,4 % no utilitzi mai o poques vegades el català.

| Llengua del professorat amb el grup d'alumnes | | | | |
|--|-------------------------|-------------|-------------|-------------|
| | | 2006 | 2013 | 2021 |
| Llengua del professorat amb el grup d'alumnes (ús del català) | Sempre o gairebé sempre | 63,6 % | 61,1 % | 46,8 % |
| | Sovint | 10,2 % | 19,7 % | 24,3 % |
| | Mitjanament | 13,8 % | 11,9 % | 13,5 % |
| | Poques vegades | 1,9 % | 4,6 % | 12,3 % |
| | Mai o gairebé mai | 10,5 % | 2,8 % | 3,1 % |

El descens es dona de manera generalitzada en tots els tipus de centre, però no deixa de ser paradoxal que sigui encara més remarcable en els centres de complexitat baixa. En aquests centres s'ha produït un descens del 16,6 %, de manera que passen del 88 % d'ús el 2013 al 63,4 %, el 2021.

L'anàlisi de les dades exposades i les tendències que s'hi apunten posen de manifest la urgència de plantejar una revisió de les polítiques educatives i, especialment, les lingüístiques per tal d'adequar-les a la nova realitat de la societat catalana, cada cop més diversa, multicultural i plurilingüe, que ha de tenir en el català un dels eixos de la construcció de la identitat personal i col·lectiva, i un element clau de la vertebració social a partir del seu paper de llengua vehicular de l'educació.

De la mateixa manera, les transformacions socials i econòmiques profundes que afecten la societat i que tenen unes repercussions directes en els usos lingüístics, també en l'escola, fan evident la necessitat de disposar de dades i instruments que permetin fer un seguiment detallat de l'evolució de la llengua en el món educatiu.

Propostes

- Col·laborar en les accions i plans de promoció de la llengua catalana que tinguin en compte tots els àmbits educatius, formals i no formals, i que incloguin tots els agents implicats: alumnat, professorat, direccions de centres, personal d'administració i serveis, famílies, ajuntaments i serveis socioeducatius, sobretot.
- Incrementar i millorar l'acompanyament als centres perquè apliquin adequadament els projectes lingüístics en tant que eines de diagnosi de l'aprenentatge i ús de les llengües al centre, i estableixin objectius de millora i indicadors d'avaluació d'aquests objectius.
- Establir una metodologia fiable i operativa per fer un seguiment més acurat dels usos lingüístics als centres educatius.

El discurs sobre la llengua catalana

Des de les acaballes del segle XVIII, l'estat nació ha estat el motlle polític que ha determinat les polítiques socials, econòmiques i també lingüístiques. Actualment, la globalització hi afegix alguns canvis significatius que incideixen també en les llengües. En aquest context, la llengua és una simple qüestió d'un mercat cada cop més global, competitiu i, malauradament, nociu per a les llengües que no compten amb una protecció estatal efectiva.

La conjunció d'aquest doble model (estat nació i globalització) determina les pautes i les normes d'ús que s'imposen a les llengües minoritzades i que impliquen una amenaça per a l'equilibri i el manteniment de la diversitat lingüística. Es tracta d'un model que, des de l'òptica cultural i lingüística, afavoreix la uniformització, resulta hostil a la diversitat i genera unes transformacions profundes, que alteren el mapa social i econòmic i que incideixen directament en l'educació i en els usos lingüístics que se'n deriven.

En aquest context, el català ha estat durant els tres darrers segles una anomalia en el mosaic lingüístic i cultural occidental, una llengua sense estat o, per ser més precisos, amb un o dos estats en contra. No obstant això, a l'inici del segle XX disposava de prou empena, prestigi i capacitat d'integració de nous parlants. Certament, al llarg del primer terç del segle XX, els territoris de llengua catalana es converteixen en una singularitat cultural en el marc europeu. En aquest període, a Catalunya hi havia 2,5 milions de persones que parlaven català habitualment, que constituïen el 90 % de la població. Aquestes dades situaven el català entre les comunitats lingüístiques mitjanes europees.

L'evolució possible a començaments del segle XX es va veure escapçada per la victòria franquista i l'animadversió que el règim va mostrar per qualsevol forma d'expressió de la diversitat. Una repressió llarga va accentuar la minorització del català, amb una llengua foragitada de l'espai públic i, per tant, invisibilitzada per a amplis sectors de la població que havien arribat en les dècades dels cinquanta als setanta, nous catalans a qui el règim franquista negava l'accés a la llengua.

La repressió va ser especialment cruenta en el terreny cultural i educatiu: depuració de mestres, tancament d'escoles i colònies escolars, etc.

A més, l'aïllament cultural que va imposar el franquisme i la repressió lingüística permanent i sistemàtica que va exercir, va excloure el català de les plataformes que, a mitjan segle xx, decidien el futur de les llengües: escola, premsa, ràdio i televisió.

El pas de la dictadura a la democràcia va donar peu a despenalitzar l'ús de la llengua: el català recuperava l'oficialitat, juntament amb el castellà, i retornava així a l'escola, la qual rebia l'encàrrec de formar les noves generacions en el coneixement de la llengua catalana. Darrere d'aquesta iniciativa hi havia un ampli consens i el convenciment que llibertat, democràcia, drets socials i reivindicació de la llengua catalana anaven lligats. Els programes d'immersió lingüística sorgeixen en aquest ambient i resulten prou efectius a l'hora d'estendre el coneixement de la llengua entre l'alumnat, per bé que no tant l'ús.

Certament, l'escola no ha tingut prou eines per capgirar la norma d'ús d'abast general que determina la convergència al castellà quan un dels interlocutors no utilitza el català i que, per tant, situa el català en una posició subsidiària que l'invisibilitza en determinats àmbits i situacions.

D'altra banda, la suposada bilingüïtzació de la població només afecta els catalanoparlants, que, com que dominen ambdues llengües, es veuen constrets a canviar de codi. L'escola no hauria de perpetuar aquesta norma contrària a l'ús de la llengua, que retalla la seva funcionalitat i l'aboca a un inexorable procés de substitució lingüística. Ben al contrari, ha de contribuir a elaborar unes pautes d'ús que facin del centre educatiu un espai acollidor que neutralitzi els prejudicis lingüístics i faci de catalitzador de l'ús del català.

Seguint aquesta línia, l'escola ha de fomentar l'ús oral i oferir models de llengua col·loquials, registres que abans formaven part del bagatge lingüístic amb què els alumnes arribaven als centres, però que actualment és molt precari, cosa que dificulta que puguin utilitzar-lo amb naturalitat.

Amb tot, no n'hi ha prou que el català tingui un ús normalitzat als centres educatius. Cal que surti de les aules i s'estengui a la resta d'activitats educatives no formals que tenen lloc fora del recinte escolar, uns espais d'ús en què el català també ha de ser present com a llengua habitual de relació, de socialització, per evitar de convertir-la en una llengua d'àmbit restringit i temporal; en definitiva, una llengua marcada socialment o ideològicament.

Per això és important enfocar l'entorn cultural i oferir canals de socialització que posin a l'abast de tot l'alumnat un catàleg prou ampli

d'activitats i experiències culturals que li permeti conèixer i integrar-se en una tradició cultural secular i esdevenir alhora un agent actiu, directament implicat en la definició i orientació futura del patrimoni cultural compartit.

L'espai de socialització dels joves fa temps que inclou el ciberespai, un univers que empeny el jovent a reproduir uns models que es comptabilitzen per *m'agrada* i que atribueixen a la llengua un valor merament instrumental. El català ha de ser present també en aquest espai virtual i acompanyar els joves en la construcció de la seva identitat, cada cop més complexa, en la qual interactuen elements reals i virtuals, de la mateixa manera que ha d'afavorir la construcció de coneixement i el respecte a la diversitat lingüística.

Després de més de quatre dècades de període constitucional, és evident que el marc legal fixat a l'article 3.3 de la CE i el seu desenvolupament, així com la interpretació restringida que en fan els tribunals, resulta insuficient per garantir la protecció i la promoció necessària del català. És ben clar que hi ha sectors de l'aparell de l'Estat que no han tingut mai com a objectiu la defensa de la diversitat lingüística, sinó que han continuat obsedits a perpetuar la supeditació de les diferents "modalitats lingüístiques" d'Espanya. De fet, la utilització del terme *modalitats* per referir-se a les altres llengües de l'Estat, sense esmentar-les pel nom ni fixar-ne el territori, suposa ja una discriminació inicial.

Malauradament, al llarg d'aquestes quatre dècades, l'Estat espanyol no ha considerat pertinent fer pedagogia de la diversitat lingüística ni avançar gens en la promoció i el respecte dels drets lingüístics de les minories que l'integren, ni tan sols en el cas del català, que presenta una demografia equiparable al danès o al finès i que és superior al suec o al txec. De fet, gairebé un terç de la població de l'Estat viu en territoris on el català és llengua oficial (29 %); tot i així, l'Estat no ha considerat mai que calgués fer un esforç de reconeixement i acceptació de la diversitat en sintonia amb el que s'ha produït en altres àmbits dels drets civils.

Un primer pas en aquesta línia passaria perquè l'Estat reconegués la responsabilitat històrica en el procés de minorització de la llengua i es comprometés activament a fer una política respectuosa amb els drets lingüístics de la ciutadania catalana i l'acceptació del principi de territorialitat que correspon a la llengua.

Al marge de les consideracions polítiques i jurídiques que entrebanquen la feina educativa que té encomanada l'escola, la societat catalana en el seu conjunt ha de fer front als grans reptes derivats de la globalització

i de les transformacions socials, econòmiques i tecnològiques que s'han esdevingut en les darreres dècades, uns canvis profunds que han modificat les estructures socials i la demografia del país, i que han tingut unes repercussions sociolingüístiques significatives.

En aquest context, l'escola catalana ha fet un esforç ingent per donar resposta al desafiament de país per estendre el coneixement de la llengua entre els joves i educar en la democràcia i el respecte a la diversitat. Certament, es tracta de transformacions que tenen un abast global, que afecta tota l'Europa occidental, però que per a Catalunya representen un doble repte: oferir condicions de vida dignes a tota la ciutadania i garantir la pervivència de la llengua.

Des de l'escola es treballen tots dos eixos alhora: llengua i cohesió social. En definitiva, es tracta de continuar aplicant allò que ha estat un dels principis rectorals al voltant dels quals s'ha articulat la societat catalana contemporània. Ho van entendre així les famílies de Santa Coloma de Gramenet que, a la dècada dels vuitanta del segle passat, van tirar endavant el projecte d'immersió lingüística: la llengua com a element de cohesió social, d'equitat i de promoció personal. Una decisió que ha fet possible que catalans i catalanes d'orígens diversos hagin incorporat la llengua en el seu dia a dia, un compromís que continua sent plenament vigent i que ha de facilitar que la nova ciutadania tingui la possibilitat de fer seu també el català, de construir i compartir un projecte de vida també en català, probablement al costat d'altres llengües i de referents culturals diversos, que representen una riquesa lingüística i cultural que com a societat no podem desaprofitar. Aquest present divers no hauria estat possible sense la contribució de milers de catalans que van fer seva la llengua i un futur que hem de construir plegats, els qui parlen català i els qui encara no el parlen, però l'acabaran incorporant a àmbits diversos de la seva vida.

El català a l'escola

Antecedents històrics

Situat al marge del processos històrics que van portar a la creació dels estats moderns, el català no ha tingut una presència normal a l'escola. En la primera *Cédula de Aranjuez* (1768) ja es posa de manifest la voluntat uniformitzadora i excoient de l'Estat:

“Para que en todo el Reyno se actúe y enseñe en lengua castellana. [...] y a este efecto derogo y anulo todas qualesquier resoluciones, o estilos, que haya en contrario, y esto mismo recomendará el mi Consejo a los Ordinarios Diocesanos, para que en sus Curias se actúe en lengua castellana.

Finalmente mando, que la enseñanza de primeras Letras, Latinidad y Retórica, se haga en lengua castellana generalmente, donde quiera que no se practique, cuidando de su cumplimiento las Audiencias y Justicias respectivas, recomendándose también por el mi Consejo a los Diocesanos, Universidades y Superiores Regulares para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la Nación para su mayor armonía y enlace recíproco.”

Les diverses lleis que van regular l'ensenyament a l'Estat espanyol, el Plan General de Instrucción Pública (1836) i la Ley Moyano (1857), situaven el castellà com a única llengua d'aprenentatge. Aquesta normativa va impulsar de manera lenta i progressiva la generalització de l'educació al llarg del segle XIX i, al mateix temps, va servir per intensificar i legitimar les polítiques lingüicides.

La imposició cultural i lingüística va foragitar el català de l'escola i dels organismes administratius; aquestes actuacions polítiques van tenir com a conseqüència l'aparició de les primeres manifestacions de comportaments diglòssics associats a les classes dirigents del país, que representaven, de fet, una primera etapa del procés cap a la substitució lingüística.

A més, el model educatiu que s'imposava resultava cada cop més anacrònic i allunyat de les necessitats formatives d'una societat més oberta i dinàmica, que s'industrialitzava amb passos fermes. Situats en

aquest context, qualsevol pretensió de transformar i modernitzar les estructures socials o d'eixamplar les llibertats personals i col·lectives havia d'incidir indefectiblement en el model educatiu i, de retruc, en la llengua a través de la qual es vehiculava l'ensenyament.

A l'entrada del segle xx, els anhels de renovació pedagògica van concretar-se en diverses propostes que tenien com a objectiu superar els esquemes educatius autoritaris i lligats a valors tradicionals i, al mateix temps, plantejar metodologies pedagògiques innovadores que incorporaven l'ús i l'ensenyament de la llengua catalana. La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) va intentar escapar aquesta renovació, que, amb la proclamació de la República, va recuperar l'embranchida i va cristal·litzar en iniciatives i experiències exitoses però massa breus. Tot i així, aquestes van quedar com a antecedent històric per al futur.

La repressió franquista va ser especialment cruenta amb tot allò relacionat amb la cultura i l'escola catalana. Qualsevol pràctica innovadora va ser desmantellada, es va perseguir i depurar el professorat més actiu i compromès i es va prohibir l'ús de la llengua catalana. Només el voluntarisme tossut d'algunes persones va permetre mantenir un lligam amb l'experiència pedagògica republicana, que es concreta amb la creació de l'Escola de Mestres Rosa Sensat (1965), l'Escola de Mestres de Sant Cugat (1972) i altres iniciatives que, al capdavall, resultaran clau per fer possible la represa educativa engegada després de la dictadura franquista.

L'arribada del règim actual va suposar la despenalització inicial de l'ús de la llengua catalana i va posar en relleu la necessitat de reflexionar sobre els usos i els aprenentatges lingüístics en una societat que havia sofert grans transformacions i canvis demogràfics, però que sortia del franquisme amb un compromís clar a favor de la llibertat, la democràcia, la cohesió social i el progrés educatiu.

Des del punt de vista lingüístic i educatiu, aquests ideals compartits van concretar-se en un nou marc legislatiu: els articles 3 i 15 de l'EAC (1979) i la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya (LNL) van suposar una fita en aquest procés de reconeixement del català, del qual regulaven els usos, i feien possible obrir una nova etapa de recuperació de llibertats personals i drets lingüístics.

Tot i això, la presència del català a l'escola no esborrava els efectes sociolingüístics que la repressió franquista havia inoculat en la societat catalana a través d'unes normes d'ús contràries a la utilització del català i

d'unes estructures d'Estat que continuaven sent refractàries a incorporar la diversitat lingüística. A més, durant el llarg període franquista, grans contingents de població provinents de diverses regions espanyoles van establir-se a Catalunya sense trobar prou mecanismes d'integració lingüística més enllà de la xarxa social que va resistir les escomeses repressives de la dictadura.

El català entrava a l'escola, però ho feia com una llengua socialment minoritzada i desconeguda per sectors amplis de la societat. Calia que l'escola contribuís a eixamplar-ne el coneixement com a primer pas per normalitzar-ne l'ús social.

El Programa d'immersió lingüística

Després del primers assajos que van permetre el retorn del català a les aules, la seva introducció a l'escola com a llengua vehicular va fer-se tenint com a referència la metodologia de la immersió lingüística, que havia mostrat la seva validesa en les experiències que s'havien dut a terme al Canadà i en alguns altres territoris a partir de la dècada dels seixanta del segle passat. Es tractava d'assegurar el que recollia l'article 14.4 de la LNL: "Tots els infants de Catalunya, qualsevol que sigui llur llengua habitual en iniciar l'ensenyament, han de poder utilitzar normalment i correctament el català i el castellà al final dels estudis bàsics". El desplegament del Pla d'immersió lingüística (PIL) va iniciar-se el 1983 a Santa Coloma de Gramenet amb un consens ampli i l'impuls decidit del col·lectiu de famílies que volien assegurar el coneixement efectiu de la llengua catalana a les noves generacions per avançar en la cohesió social i la igualtat d'oportunitats.

L'incert de l'opció educativa adoptada es posa en relleu si tenim en compte que el 1982 el 40 % d'alumnes de l'EGB no sabien parlar en català. Amb tot, ben aviat es va veure que l'augment del coneixement no anava lligat al creixement de l'ús i que hi havia zones del país en què el català continuava sent invisible en les relacions socials. Per aquest motiu, es van dissenyar els plans intensius de normalització lingüística (PINL) que tenien l'objectiu de coordinar les diverses accions que es feien en un territori des de centres educatius, ajuntaments, famílies, Consorci per a la Normalització Lingüística i inspecció, per tal de donar continuïtat a l'acció educativa entre l'escola i l'entorn. El programa va ser operatiu fins al curs 1996-1997 i es van dur a terme activitats que van servir per acostar l'escola als barris.

Paral·lelament, a la dècada dels noranta, es completa el marc legislatiu relacionat amb l'educació. A partir de l'aprovació de la LOGSE (1990), es desplega tot l'entramat de decrets que regulen els ensenyaments d'infantil, primària i secundària i que havien de fer efectiva la transformació educativa del país (decrets 94, 95 i 96, de 28 d'abril de 1992). Pel que fa a la llengua, el Decret 75/1992, de 9 de març, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària, determina que "el català com a llengua pròpia de Catalunya ho és també de l'ensenyament. S'utilitzarà normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge de l'educació infantil, de l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria". La mateixa referència lingüística es troba en els decrets que regulen els ensenyaments de batxillerat (Decret 82/1996) i la formació professional (Decret 332/1994).

Per primera vegada en la història, el marc legal semblava favorable a la presència del català a l'escola i molts van creure que el nou mil·lenni seria el de la consolidació d'aquesta presència, però en aquest horitzó d'optimisme van aparèixer ben aviat indicis que des d'alguns sectors refractaris al reconeixement i l'impuls de la diversitat lingüística de l'Estat no estaven disposats a donar el braç a tòrcer, ja que, ben situats en les estructures polítiques, jurídiques i mediàtiques de l'Estat, van engegar una campanya implacable en contra del model educatiu català.

L'ofensiva va tenir un ampli suport mediàtic i es va concretar a través d'iniciatives legislatives i judicials que tenien per objectiu revertir els avenços educatius i trencar els consensos amb què s'havien construït. En aquest sentit, cal recordar les lleis educatives promogudes pel Partit Popular (LOCE i LOMCE) o les sentències i interlocutòries diverses del TS i del TSJC, tribunals que han acabat considerant-se competents per establir el tractament que s'ha de fer de les llengües als currículums escolars i que han acabat imposant un percentatge mínim del 25 % de presència de les llengües oficials i l'obligatorietat de ser utilitzades almenys en una assignatura troncal, al marge dels continguts de la matèria específicament lingüística (STSJC 5201/2020); es tracta d'un posicionament insòlit i pedagògicament incongruent que contrasta i, de fet, contradia els pronunciaments que anteriorment havia fet el Tribunal Constitucional (TC) en les sentències 337/1994 i 31/2010, i que s'emmarca en un context de retallades de les llibertats i d'atacs als drets de les comunitats lingüístiques minoritzades.

Certament, les dades acumulades durant aquests anys no permeten sostenir cap de les afirmacions que han estat esgrimides un cop i un

altre per justificar la intromissió en el model educatiu català: coneixement deficient del castellà per part de l'alumnat, exclusió del castellà del sistema educatiu, etc. Ben al contrari, qualsevol anàlisi rigorosa i apriorística posa de manifest la fal·làcia en què es basen els atacs contra el sistema educatiu català, tal com evidencien els bons resultats obtinguts per l'alumnat en les diverses proves d'avaluació efectuades per agències i organismes acreditats.

El context educatiu actual: diversitat, globalització i noves metodologies d'aprenentatge

Avui, l'escola ha de fer front al nou repte que suposa fer arribar el català a la població que s'instal·la progressivament al país. Els canvis demogràfics que han modificat el perfil de la població han estat d'una magnitud enorme i s'han produït, a més, en un període de temps molt curt. Aquest fet ha tingut un gran impacte en el sistema educatiu i l'escola ha hagut d'assumir reptes molt importants. La presència de centenars de llengües que han passat a enriquir el patrimoni lingüístic de Catalunya ha convertit la nostra societat en plurilingüe i multicultural i ha fet que el català hagi de tenir un paper cohesionador i esdevenir llengua de trobada i d'adopció del nous catalans, persones que poden tenir arrels en terres llunyanes però que comparteixen un projecte de futur que passa per formar part, de manera igualitària, de la societat catalana.

Aquesta realitat, comuna a la majoria de societats del nostre entorn, juntament amb les necessitats de cooperació educativa internacional i l'impacte de la globalització afavorida per les tecnologies de la comunicació, ha fet avançar la recerca en l'àmbit de l'aprenentatge de llengües de manera molt considerable.

Per això, el món educatiu s'ha anat dotant progressivament de les eines pedagògiques adequades per ajudar en aquest procés de reconeixement mutu i aprofitar l'oportunitat que representa que milers de ciutadans provinents d'altres territoris facin seva la llengua catalana i la incorporin en el seu dia a dia. En aquest sentit, el Pla per a la llengua i la cohesió social (2004), amb la nova immersió lingüística (aula d'acollida, centre acollidor i pla d'entorn), va constituir una estratègia ambiciosa i d'abast ampli que incidia també en els usos lingüístics en l'entorn educatiu i establia xarxes de col·laboració.

Això no obstant, al mateix temps que es dissenyaven les estratègies per impulsar la cohesió social i l'ús de la llengua, es desdibuixaven i

dilueïen algunes de les fites que semblava que s'havien aconseguit amb la implantació de la immersió. L'impuls inicial no va tenir, de vegades, la continuïtat necessària i no es va tenir prou en compte la necessitat de seguir incidint en l'ús no només institucional sinó també, i sobretot, interpersonal de la llengua catalana.

Així doncs, si bé l'aplicació de la metodologia de la immersió lingüística ha democratitzat el coneixement de la llengua catalana per tal que tothom tingui la llibertat de decidir quan i en quina llengua vol parlar, el model lingüístic social i la pervivència de certs hàbits i prejudicis lingüístics han provocat una disminució significativa i continuada de l'ús del català en les interaccions institucionals i del seu rol com a llengua de referència del sistema educatiu, sense que s'hagi produït una reflexió ni pedagògica ni sociolingüística que la justifiqui.

D'altra banda, cal tenir en compte que l'objectiu del sistema educatiu és capacitar els alumnes per desenvolupar-se en la societat contemporània, plural i complexa, i preparar-los per viure en un país que té una llengua pròpia que cal preservar per garantir-ne la continuïtat històrica, i moltes llengües per comunicar-se.

En aquest context, doncs, la llengua catalana ha de continuar sent la llengua de comunicació i vehicular de referència dins dels centres educatius i en la relació amb l'entorn, i ha de seguir actuant com a element de cohesió social.

Els objectius lingüístics de l'escola catalana han esdevingut més complexos i la composició de l'alumnat, més diversa, i, per tant, a banda de garantir el ple domini de les llengües catalana, castellana i occitana a l'Aran en finalitzar l'ensenyament obligatori, cal assegurar l'aprenentatge d'una o dues llengües estrangeres, reconèixer i valorar la diversitat lingüística de l'alumnat i afavorir el coneixement de les seves llengües familiars juntament amb les cultures que porten associades, i utilitzar tot aquest coneixement lingüístic per desenvolupar la seva competència plurilingüe i intercultural.

Aquests canvis produïts en la composició lingüística de la nostra societat, l'impacte de la globalització vinculat també al creixement exponencial de les tecnologies de la comunicació, a més dels resultats de les recerques i de les noves propostes educatives en el camp de l'aprenentatge i, en especial, en el de l'aprenentatge de les llengües, van portar el Departament d'Educació a revisar el model lingüístic del sistema educatiu i a proposar i desenvolupar els nous plantejaments i les estratègies

metodològiques que es descriuen al document *El model lingüístic del sistema educatiu a Catalunya*.

L'objectiu principal del document és oferir als centres educatius criteris i orientacions per avançar cap a un model d'educació plurilingüe i intercultural, que solidifica les estratègies metodològiques de la immersió lingüística alhora que avança cap a la implementació de l'ensenyament de les llengües des d'una perspectiva competencial i globalitzada, a través dels enfocaments metodològics centrats en l'aprenentatge integrat de les llengües i d'aquestes amb els continguts. La llengua se situa, per tant, al centre del procés d'aprenentatge ja que és l'instrument d'accés a la informació i a la construcció de coneixement.

Atès, però, que la informació i el coneixement s'expressen en diferents llengües, les estratègies plantejades s'orienten a facilitar el desenvolupament, per part dels alumnes, d'una competència lingüística plurilingüe i intercultural sòlida, construïda a partir de l'aprenentatge de diferents llengües i de les cultures que porten associades. Aquesta proposta consolida un únic model educatiu amb la llengua catalana com a llengua vehicular de referència i de comunicació dins dels centres educatius i en la relació amb l'entorn, amb l'objectiu de garantir la igualtat d'oportunitats a tots els alumnes i, per tant, la cohesió social.

De fet, els estudis sobre neurociència i plurilingüisme mostren que la competència comunicativa d'un individu es construeix a partir de l'experiència lingüística individual i l'aportació que pugui venir a través de les llengües apreses a l'escola o per exposició directa. Es tracta d'unes conjuncions lingüístiques que afavoreixen el desenvolupament de la intel·ligència verbal i no verbal, i suposen beneficis evidents des del punt de vista cognitiu. Fa temps que se sap que les llengües no ocupen espai, sinó que en generen, perquè les que s'adquireixen o cultiven no es mantenen en compartiments mentals estrictament estancs, sinó que constitueixen una xarxa d'interaccions que permeten construir coneixements.

Per això, resulta forassenyat i mancat de rigor considerar que la immersió lingüística pot representar algun desavantatge en el procés educatiu de l'alumnat que té una llengua inicial diferent. Ben al contrari, l'adopció del mètode de la immersió lingüística ofereix la possibilitat de consolidar una xarxa més àmplia de la competència comunicativa que té uns efectes directes i positius en la millora i l'estímul de les capacitats cognitives de l'alumnat. En qualsevol cas, l'anàlisi de les dades obtingudes pel CSASE a partir de les proves de 6è de primària (2020) mostren l'estreta correlació entre els resultats obtinguts en llengua catalana i en llengua castellana:

“S’ha evidenciat que el 66,1 % dels factors que influeixen en l’assoliment de la competència comunicativa són comuns tant en llengua catalana com en llengua castellana. Per tant, si el resultat mitjà obtingut en una de les dues llengües és positiu, és molt probable que el resultat en l’altra llengua també ho sigui.” (*Tast de dades*, 29)

Això posa de manifest que les possibles diferències en els resultats acadèmics entre alumnat per raó de la llengua 1 (inicial) només es poden eliminar aprofundint en la competència comunicativa en la llengua 2.

Aquestes conclusions fan del tot evident que els atacs que ha rebut el model lingüístic català no tenen res a veure amb la llengua ni amb la pedagogia i només s’expliquen des de la intencionalitat política, per bé que acabin tenint també una derivada judicial.

Probablement, les reflexions pedagògiques i l’avaluació que haurien d’acompanyar la pràctica educativa relacionada amb els aprenentatges lingüístics s’han vist condicionades per la urgència d’haver de respondre als atacs permanents dels sectors contraris al model lingüístic català. La necessitat de justificar les bondats intrínseques del model i una certa obsessió per explicar el nivell homologable de català i castellà que assolía l’alumnat va desplaçar l’anàlisi del marc pedagògic al polític i mediàtic. Mentrestant, el model es diluïa i, a la pràctica, deixava de ser un projecte educatiu compartit i, sobretot, aplicat. Sense indicatius verificables i objectius fixats que permetessin avaluar-ne l’ús com a llengua vehicular, el català ha anat quedant relegat a una posició subsidiària en els usos comunicatius més generals.

D’aquí que calgui situar de nou la llengua en el centre del procés d’aprenentatge, perquè és l’eina que ha de permetre el desenvolupament personal, social i acadèmic de l’alumnat. En una societat cada cop més diversa i multilingüe, els aprenentatges lingüístics són un instrument clau per vertebrar la cohesió social i garantir l’equitat.

És per això que, tal com indica el document *El model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya*, cal adequar el model lingüístic de l’educació als reptes que la societat catalana actual té plantejats:

- Integrar la competència plurilingüe i intercultural en la formació de l’alumnat i garantir el domini de les llengües oficials i, almenys, d’una llengua estrangera al final de l’educació obligatòria.
- Incentivar l’ús del repertori lingüístic personal en contextos diversos per reforçar el compromís amb el manteniment i la promoció de la diversitat lingüística.

- Desvetllar la curiositat de l'alumnat per les llengües i la cultura i afavorir una mirada inclusiva i integradora de les diverses manifestacions culturals.
- Reforçar el paper vertebrador de la llengua catalana com a eix d'una construcció social més equitativa i respectuosa amb la diversitat i promoure'n el coneixement i l'ús en tots els registres en l'àmbit educatiu.

Propostes

- Reivindicar la preservació del català i de la diversitat lingüística com un aspecte més de la lluita contra la segregació social a partir del lligam entre els aprenentatges lingüístics i l'equitat i la cohesió social.
- Construir un discurs que desactivi els prejudicis lingüístics i les ideologies banals lligades a l'estat nació i a la globalització.
- Construir un discurs d'estimació a les llengües, al seu coneixement i ús, i del ventall de possibilitats de futur que obren.
- Reforçar el lligam entre l'ús del català i les dinàmiques d'aula amb metodologies educatives participatives, específicament el treball cooperatiu.
- Valorar els èxits que des del punt de vista social i acadèmic ha suposat l'adopció del model d'immersió lingüística, així com dels projectes i programes que s'han dissenyat i desenvolupat.
- Insistir en la idoneïtat dels plantejaments plurilingües i els avantatges cognitius que suposen.
- Denunciar els atacs i els intents de manipulació que des de determinats sectors de l'esfera política, mediàtica i judicial s'han fet sobre el model educatiu català.

El marc jurídic de la llengua catalana en el sistema educatiu

La societat catalana ha mostrat reiteradament i de manera majoritària el seu compromís per un model educatiu i lingüístic que garanteixi:

- La cohesió social i, per tant, la no separació en centres o grups per raó de la llengua inicial.
- El coneixement de català i castellà, i la possibilitat d'utilitzar-los en la vida personal, social o professional.
- L'adopció d'un sistema de conjunció lingüística al català com a model educatiu que permet assolir els dos objectius anteriors.

Aquests objectius s'han plasmat en el marc jurídic que ha anat definint-se des de l'aprovació de la CE (1978) i l'EAC (1979) fins a l'aprovació d'un nou Estatut (2006) i la LEC (2009), confegint un marc prou ampli i amb possibilitats d'interpretacions generoses, que ha estat limitat de manera deliberada pel desplegament jurídic que els diversos governs de l'Estat han fet de les lleis de bases, una praxi política que no tenia cap altre objectiu que estressar el sistema educatiu i reduir el marge d'actuació del Departament d'Educació (LOCE, 2002; LOE, 2006; LOMCE, 2013). A les interferències polítiques, cal afegir-hi la intrusió creixent dels tribunals, que, a través d'un seguit de sentències, pretenen trencar els consensos bastits al voltant del model lingüístic i assumeixen un paper de legislatiu i executiu que hauria de quedar al marge de les seves competències.

En relació amb la llengua, cal assenyalar que l'article 3.1 de la CE atorga una posició prevalent al castellà i el 3.2 deriva a les comunitats autònomes amb llengua pròpia la regulació del règim d'oficialitat lingüística a través dels estatuts respectius. Ara bé, el possible principi de territorialitat que es podria despendre d'aquest articulat queda desvirtuat per l'oficialitat del castellà arreu de l'Estat i, sobretot, per la interpretació restrictiva que els tribunals han fet els darrers anys del concepte de llengua pròpia, que reforça la supremacia del castellà.

L'article 27 de la CE consagra el dret fonamental a l'educació i reserva el desplegament de les normes bàsiques a l'Estat: expedició de títols i normes bàsiques del sistema educatiu, mecanisme que, a la pràctica, ha servit perquè l'Estat eixamplés els marges competencials inicials i consolidés una redacció prolixa i expansiva de les normes bàsiques.

Quant als drets lingüístics en matèria educativa, com que no es recullen a la CE, es dedueixen de la jurisprudència del TC. En aquest sentit, és rellevant la Sentència 337/1994, que preveu només l'obligació de garantir el domini de totes les llengües oficials al final de l'etapa educativa obligatòria sense entrar en consideracions metodològiques o curriculars. De fet, la sentència avala el model de conjunció lingüística i ho argumenta amb raons de cohesió, integració social i normalització lingüística. D'altra banda, no reconeix el dret de les famílies a escollir la llengua d'educació dels fills.

Quant a la concreció legal que les qüestions lingüístiques i educatives han tingut a Catalunya, en primer lloc, cal recordar que l'article 3 de l'EAC (1979) reconeix el català com a llengua pròpia i hi confereix caràcter oficial, juntament amb el castellà. Pel que fa a l'àmbit educatiu, l'article 15 estableix la competència plena de la Generalitat en aquesta matèria, per bé que "competència plena" sigui un concepte ambigu que, a la pràctica, es va mostrar de difícil concreció competencial.

El desplegament de la política lingüística es fa a partir de la LNL, que plasma els consensos de la societat catalana sobre la llengua i l'educació i que té com a objectius rectors estendre'n el coneixement i l'ús i corregir la situació de minorització en què, per raons històriques, es trobava. Quant a l'ensenyament, l'article 14.1 estableix que el català és la llengua pròpia de tots els nivells educatius i, a més, puntualitza que els infants tenen "dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual", tot precisant, al 14.3, que l'ensenyament del català i el castellà són obligatoris. L'article 14.4 estableix que, "al final dels estudis bàsics", l'alumnat "ha de poder utilitzar normalment i correctament el català i el castellà" i, sobretot, prescriu, al 14.5, la no separació de l'alumnat per raons de llengua d'origen.

Paral·lelament, començava a implantar-se a Santa Coloma de Gramenet la immersió lingüística. La implantació d'aquest model es va iniciar el curs 1983-1984 i es va estendre de manera progressiva fins arribar a aplicar-se en 800 escoles el curs 1992. Aquest desplegament es va veure superat per l'aprovació de la LOGSE (1990) i el cos legislatiu que en va acompanyar l'aplicació. En concret, a l'article 3.1 del Decret 75/1992 pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a Catalunya, es preveu que el català, com a llengua pròpia de Catalunya ho és també de l'ensenyament. D'aquesta manera semblava que es garantia definitivament la presència i la utilització del català al sistema educatiu. A més, la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (LPL), donava

cos jurídic al concepte de llengua pròpia i al fet que el català s'utilitzi normalment com a llengua vehicular i d'ensenyament. D'altra banda, insistia en la necessitat d'assegurar el coneixement de català i castellà, el model de conjugació lingüística i la no separació de l'alumnat per raons de llengua.

Aquests principis són recollits en l'article 35 de l'EAC de 2006, que aprofundeix en els drets i deures lingüístics i, específicament, tracta dels aspectes lingüístics en el capítol III. Abans, a l'article 6.2, es postula el "deure de conèixer" el català, en correspondència amb el que preveu l'article 3.1 de la CE per al castellà arreu de l'Estat: "Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la". Però aquest article va ser reïnterpretat i desactivat en la Sentència 31/20. Pel que fa a l'educació, l'article 35 especifica que "el català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari i en el no universitari". De la mateixa manera, aquest article reconeix el dret a la no separació en centres o grups per raons de la llengua habitual. En definitiva, l'EAC de 2006 confereix caràcter estatutari a bona part de la normativa de rang inferior que s'havia anat promulgant fins aquell moment.

El marc jurídic actual que regula el règim lingüístic i els drets educatius es completa amb la LEC. Aquesta llei dota l'escola d'un canemàs legislatiu adaptat a les necessitats i els reptes de l'escola del segle XXI. Tot i així, no es va escapar de les impugnacions habituals, per bé que aquestes no van afectar els preceptes lingüístics que s'estableixen en el títol II, en els articles 2 a 18. La LEC fixa que el català és la llengua que s'utilitza normalment en l'ensenyament i les activitats del centre i impedeix de separar l'alumnat per raons de llengua d'origen. A més, dins el marc de l'autonomia de centre, preveu l'elaboració del PLC i insisteix en l'aprenentatge i el domini d'ambdues llengües al final de l'etapa obligatòria, i hi afegeix el d'una llengua estrangera.

Com s'ha apuntat, el marc legislatiu que havia de donar consistència i seguretat a les iniciatives educatives per encarar el segle XXI es va veure alterat per la Sentència del TC sobre l'EAC de 2006, ja que revisa alguns dels conceptes relacionats amb la llengua i l'educació, qüestiona el concepte de llengua pròpia i elimina de l'article 6.1 la referència de la llengua com a "preferent". A més, aigualix l'article 6.2 sobre el deure de coneixement del català, que considera no equivalent al deure de conèixer el castellà derivat de la CE, i interpreta que té un abast limitat: un deure individualitzat i exigible en l'àmbit educatiu i del funcionament de l'Administració catalana.

Tot i així, es podria considerar que el TC legitima el model lingüístic català i l'ús predominant del català com a llengua vehicular al sistema educatiu. Ho fa amb alguna argücia argumentativa que serà aprofitada pels sectors més hostils a la normalització i a l'ús del català a l'escola per engegar una ofensiva per torpedinar-ne el model lingüístic. En concret, la sentència conclou:

«No puede entenderse que su silencio en punto a una circunstancia que resulta imperativamente del modelo constitucional de bilingüismo obedezca a un propósito deliberado de exclusión, puesto que el precepto estatutario se limita a señalar el deber de utilizar el catalán “normalmente como lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza universitaria y en la no universitaria”, pero no como la única, sin impedir por tanto —no podría hacerlo— igual utilización del castellano. En consecuencia, el segundo enunciado del art. 35.1 EAC no es inconstitucional interpretado en el sentido de que con la mención del catalán no se priva al castellano de la condición de lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza. Por lo mismo, el solo reconocimiento de un derecho a recibir la enseñanza en catalán (primer enunciado del apartado 1 del artículo 35 EAC) no puede interpretarse como expresivo de una inadmisibile voluntad legislativa de excepción, de suerte que la interpretación constitucionalmente admisible es la que conduce a la existencia de ese derecho a la enseñanza en castellano. Lo mismo ha de decirse del primer enunciado del apartado 2 del art. 35 EAC.»

La filigrana retòrica serveix al TC per mantenir el criteri de constitucionalitat, seguint les sentències anteriors 195/1989 i 337/1994, en què es rebutja de manera explícita el dret de les famílies a escollir la llengua en què ha d'educar-se els fills o filles, i al mateix temps per situar un cap de pont per a futurs pronunciaments. De tota manera, val a dir que el TC avala el model lingüístic i l'ús predominant del català, del qual reconeix el caràcter de llengua “privativa de Catalunya”, cosa que permet situar-lo com a llengua vehicular del sistema educatiu. Ara bé, tal com hem vist, la interpretació del TC introdueix un matís rellevant que tindrà conseqüències jurídiques ulteriors: el català és llengua vehicular i d'aprenentatge, “pero no la única que goce de tal condición, predicable con igual título que el castellano”. De moment, no va més enllà i no gosa fer consideracions pedagògiques ni tampoc fa referència a cap percentatge, perquè considera que aquestes iniciatives corresponen a l'Administració educativa.

Finalment, en relació amb el possible dret de les famílies a decidir la llengua de l'educació dels fills i filles, manté la doctrina anteriorment

formulada pel mateix TC (STC 195/1989 i 337/1994), tot i que en fa una versió més alambinada.

El marc legislatiu que determina i orienta les actuacions en el terreny lingüístic no s'exhaureix amb l'anàlisi dels aspectes més rellevants de l'articulat estatutari, perquè la STC 31/2010 esdevindrà una referència permanent en les sentències i les resolucions que el TS i el TSJC dictaran en tot allò que tingui a veure amb la condició de llengua vehicular del català. Certament, tal com han advertit diverses personalitats del camp del dret, els tribunals fan una interpretació expansiva i interessada de la sentència, però el fet cert és que d'aleshores ençà han estat diverses les sentències que invoquen l'anomenada "doctrina constitucional" per erosionar el model educatiu català.

De fet, l'ofensiva no triga gaire a produir-se: el 9 de setembre de 2010, el TS esmena el pronunciament del TSJC que no reconeixia l'exclusió del castellà en els centres educatius del sistema educatiu de Catalunya. Es tracta d'una sentència singular perquè se sustenta en les dades proporcionades per la inspecció educativa i el PLC. A partir d'aquestes *evidències* considera que la llengua castellana es troba exclosa del sistema educatiu i, un cop arribat a aquesta conclusió, el TS no s'està d'entrar en els camps de coneixement de la sociolingüística i la pedagogia i determina que el castellà és llengua vehicular i, per tant, s'ha d'emprar en "la proporción que proceda dado el estado de normalización lingüística alcanzado por la sociedad catalana, de modo que el mismo no quede reducido en su uso al de objeto de estudio de una asignatura más, sino que se haga efectiva utilización como lengua docente y vehicular en la enseñanza" (STS 6628/2010).

De moment, el TS no fixa percentatges però no s'està establir-ne els paràmetres: si la normalització es donés per assolida, hauria de ser la mateixa proporció per a ambdues llengües; si no fos aquest el cas, hauria de ser una proporció raonable. En tot cas, commina la Generalitat a "adaptar su sistema de enseñanza a la nueva situación creada per la declaración de la Sentencia 31/2010".

Un cop oberta aquesta bretxa, les sentències del TS insisteixen en l'aplicació d'aquesta "doctrina" que entra en contradicció evident amb la LEC i amb els posicionaments lingüístics que majoritàriament ha fet seus la societat catalana. En aquestes sentències de 2010, 2011 i 2012 (STS 9, 13 i 16 de desembre de 2010 / 10 i 19 de maig de 2011 / 12 de juny de 2012) s'interpreta que la Generalitat hauria d'haver adaptat el sistema educatiu a la situació definida per la STC 31/2010. Seguint aquesta línia,

el TSJC ha imposat un percentatge de castellà que, pel cap baix, ha de ser del 25 % d'hores lectives d'una matèria lingüística i, almenys, d'una altra de troncal, interpretació que ha obtingut l'aval del TS en no admetre el recurs de cassació presentat per la Generalitat de Catalunya. Certament, el TC en la STC 337/1994, i fins i tot en la STC 31/2010, reconeix que correspon als poders públics competents organitzar l'ensenyament que s'ha de rebre en una o altra llengua i reitera un cop més que no existeix el dret a rebre l'ensenyament només en una de les llengües.

En síntesi, arran de la interpretació que el TS i el TSJC han fet de la STC 31/2010, s'ha produït una vertadera involució que amenaça d'esbotzar el marc jurídic definit a Catalunya per l'EAC, la LPL i la LEC i introduir un model educatiu que no té res a veure amb els consensos majoritaris de la societat catalana.

La volatilitat de criteri i el desconeixement de la realitat sociolingüística que mostren algunes de les sentències emeses en la darrera dècada posen de manifest la necessitat d'una clarificació normativa que hauria de basar-se en una interpretació de les sentències del TC que anés en sintonia amb l'article 3.3 de la CE, segons el qual "La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció", i que evitès posicionaments extemporanis i intervencionistes com els que han fet seus darrerament el TS i el TSJC.

D'altra banda, caldria clarificar alguns aspectes normatius, especialment aquells referits al concepte de llengua vehicular i el seu encaix en el sistema educatiu. En aquest sentit, es podria retocar l'article 14 de la LEC per insistir que les actuacions que tenen a veure amb l'ensenyament i l'aprenentatge de les llengües formen part d'un PLC que s'elabora en funció de la realitat sociolingüística de cada centre i que té com a objectiu aplicar les estratègies i metodologies adequades per garantir que, al final de l'etapa obligatòria, tot l'alumnat hagi assolit les competències corresponents.

Per aquest motiu, cal denunciar qualsevol intent de polititzar o judicialitzar els aprenentatges lingüístics, perquè resulten una intromissió matussera que no aporta res a la millora del sistema educatiu ni, per descomptat, a la formació personal i acadèmica de l'alumnat.

Propostes

- Reformar l'article 14 de la LEC per precisar el concepte de llengua vehicular a la llum dels pronunciaments del TC i per incidir en el caràcter didàctic i prospectiu del PLC.
- Rebutjar qualsevol ingerència política o judicial que distorsiona el procés de cada centre per garantir els ensenyaments i els aprenentatges lingüístics a tot l'alumnat.

Compromís del Consell Escolar de Catalunya amb el model educatiu i lingüístic català

El CEC ha manifestat reiteradament el seu compromís amb el model de conjunció lingüística i la metodologia de la immersió com a instruments més adequats per garantir que l'alumnat, tal com estipula l'Estatut i la LEC, acabi l'etapa educativa obligatòria amb el ple domini de les llengües catalana i castellana:

“Article 35. Drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament

[...]

2. Els alumnes tenen dret a rebre l'ensenyament en català en l'ensenyament no universitari. També tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament. L'ensenyament del català i el castellà ha de tenir una presència adequada en els plans d'estudis.”

Estatut d'autonomia de Catalunya (2006)

“Article 10. Dret i deure de conèixer les llengües oficials 1.
Els currículums han de garantir el ple domini de les llengües oficials catalana i castellana en finalitzar l'ensenyament obligatori, d'acord amb el Marc europeu comú de referència per a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de les llengües.”

Llei d'educació de Catalunya (2009)

Des de la perspectiva estrictament educativa, el CEC ha denunciat les ingerències polítiques i jurídiques que tenien per objectiu erosionar el model educatiu català, tal com es posa de manifest en les declaracions següents:

- Declaració de la Comissió Permanent del CEC en defensa del model d'immersió lingüística (octubre de 2011)
- Declaració del Consell Escolar de Catalunya en defensa del model català d'immersió lingüística aprovada en la sessió plenària de 12 de setembre de 2012 al Palau de la Generalitat

- Declaració de la Comissió Permanent del CEC amb motiu de les recents interlocutòries del TSJC (11 de febrer de 2014)

En aquest sentit, el CEC vol subratllar que la normalització lingüística es troba lluny d'haver-se assolit i que els canvis esdevinguts en les darreres dècades posen de manifest la necessitat d'adequar les estratègies i les metodologies als objectius assenyalats per l'EAC i la LEC.

Efectivament, les transformacions esdevingudes en el terreny demogràfic, tecnològic i cultural fan necessari enfortir les competències comunicatives del nostre alumnat des d'un enfocament plurilingüe i intercultural, tal com proposa el document *El model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya*; un plantejament que ha de tenir en compte que la plena competència en una llengua minoritzada passa per dominar-ne tots els registres amb fluïdesa i seguretat a fi de fer possible que aquells parlants que no tenen el català com a llengua 1 puguin incorporar-lo amb naturalitat en aquells àmbits de la seva vida que considerin oportuns.

Al mateix temps, el CEC vol remarcar el lligam que hi ha entre els aprenentatges lingüístics i el foment de la cohesió social i l'equitat. El coneixement i l'ús de la llengua catalana, així com la competència comunicativa, s'han d'emmarcar en una realitat complexa des del punt de vista plurilingüe i multicultural.

De la mateixa manera, el CEC considera que cal fomentar el respecte per la diversitat lingüística com a valor que afavoreix el desenvolupament d'una competència comunicativa més àmplia en què la llengua catalana mantingui i reforci el seu paper vertebrador com a llengua vehicular del sistema educatiu —que comprèn ensenyaments obligatoris, no obligatoris i professionals— i esdevingui al mateix temps la llengua de trobada en l'espai de relacions socials i de descoberta d'altres llengües a partir de les quals contribueixi a construir un espai de relacions personals, incrementar el bagatge cultural i obrir nous canals de comunicació en un món cada cop més globalitzat i complex.

Finalment, el CEC mostra un rebuig total a qualsevol forma d'ingerència en el sistema educatiu català que no tingui com a objectiu la formació integral de l'alumnat i el desenvolupament de les competències lingüístiques i personals que li han de permetre participar activament en la construcció de la societat catalana en el segon terç del segle XXI.



Àmbits i propostes d'actuació

Àmbit cultural

La vinculació d'infants i joves amb les creacions i les dinàmiques culturals és un element clau per promoure l'arrelament i la identificació de l'alumnat amb la comunitat. La llengua ha estat tradicionalment el vehicle a partir del qual s'han teixit les relacions socials i s'han definit les experiències compartides, així com la identificació i la construcció personal.

De fet, la llengua no ha estat mai només un vehicle de comunicació, sinó el mecanisme que fa possible la socialització, la construcció de la personalitat i, en definitiva, l'instrument que permet establir unes bases comunes per bastir la vida social.

La cultura és l'eix que fa possible la transformació social, un espai renovat d'intercanvi d'experiències que contribueix a la integració i a l'equitat social. D'aquí la importància d'eixamplar les polítiques de promoció de la llengua en l'àmbit cultural per tal de garantir una disponibilitat lingüística que doni accés al llegat cultural compartit i que faci possible la creació de les condicions adequades per intervenir activament en la seva actualització. En definitiva, es tracta que la xarxa cultural esdevingui un element actiu en les polítiques d'acollida i integració social i una eina eficaç en la lluita contra la segregació social.

Propostes

- Definir i programar un catàleg d'activitats de foment cultural en català a les zones educatives, vinculat als plans educatius d'entorn i obert a tota la comunitat educativa.
- Promoure les relacions i la participació dels grups i entitats de cultura popular en els programes educatius dels centres. Incentivar el consum i la creació artística i audiovisual en català amb la creació de circuits educatius de teatre local, música, expressió poètica, audiovisual..., a partir d'acords amb institucions i entitats, que estimulin la creació artística i incentivin la creació de xarxes d'intercanvi d'experiències en l'àmbit territorial.
- Facilitar als centres i a l'alumnat més activitats culturals complementàries i extraescolars mitjançant programes educatius i el reconeixement formatiu als docents que els desenvolupen.
- Estendre la xarxa de la cultura per agrupar les diferents activitats

culturals i oferir-les als joves, als infants i a les seves famílies per mitjà de la creació d'un carnet de descomptes.

- Incorporar a la pràctica educativa les activitats relacionades amb el patrimoni literari i artístic català a través de la difusió de rutes literàries, presentacions de llibres i autors, debats, intercanvis..., i incorporar les famílies en les activitats que ho permetin.
- Establir acords amb el Consorci per a la Normalització Lingüística (CNL) per dissenyar càpsules formatives i estratègies per al foment del català entre la comunitat educativa.
- Promoure el català a través de materials audiovisuals per a docents.
- Integrar en l'oferta cultural en català totes aquelles manifestacions que han sorgit amb els nous models d'oci, com ara els esports electrònics.

Àmbit comunicatiu

La creació d'un espai comunicatiu propi és una condició necessària per assegurar la continuïtat i la renovació cultural del marc català.

Certament, en les dues darreres dècades s'han produït transformacions que han afectat de ple el mapa i la configuració dels grans mitjans de comunicació de massa. La televisió, la premsa o la ràdio han perdut l'hegemonia en la generació d'informació i opinió de què havien gaudit en els darrers cinquanta anys. Les fronteres territorials que delimitaven els espais comunicatius han desaparegut i també ho han fet les bases que caracteritzaven aquests canals: escrit, àudio i audiovisual. Les noves plataformes multimodals es nodreixen de continguts diversos, intercanviables, manipulables, que transcendeixen els estats i fins i tot els continents. En aquest marc, la competència plurilingüe i el domini de la llengua catalana són condicions necessàries per interactuar en aquest món i fer-ho amb criteri i pensament crític.

A més, la circulació massiva de dades per la xarxa i la utilització d'algoritmes per analitzar realitat i condicionar la presa de decisions han substituït els prescriptors d'informació o manipulació habituals. Hi ha nous canals, noves maneres d'informar o d'intoxicar l'opinió pública i una necessitat permanent de discernir, categoritzar i formar-se una opinió pròpia fonamentada. Precisament per això, resulta imprescindible educar en l'esperit crític per tal de discriminar adequadament entre la informació irrellevant o falsa i aquella pertinent i necessària per construir el coneixement. Són uns reptes globals que tenim plantejats com a societat als quals cal afegir la necessitat de participar-hi en català. És per això que cal ampliar l'oferta audiovisual en català i adequar-la a les característiques de les diferents etapes educatives.



Propostes

- Avançar en l'articulació de l'espai comunicatiu propi de l'àrea lingüística catalanoparlant per mitjà de les accions següents:
 - Garantir la disponibilitat i l'accés als continguts audiovisuals existents i que aquests es creïn en català en els diferents mitjans i plataformes audiovisuals.
 - Normalitzar la reciprocitat de les televisions i les ràdios públiques.
- Reforçar i fer competitiva la programació infantil i juvenil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i fer-la present a les xarxes socials.
- Garantir la presència del català en totes les plataformes i canals televisius i radiofònics.
- Desenvolupar una plataforma audiovisual educativa que funcioni com a banc de recursos i experiències d'actualització continuada.
- Incentivar la producció de continguts audiovisuals en llengua catalana adreçats al públic infantil i juvenil.
- Portar a terme campanyes de sensibilització per promoure l'ús del català a través dels mitjans públics i privats.
- Establir els acords necessaris per incorporar la versió en català als videojocs, aplicacions i dispositius i al cinema amb distribució a l'àrea lingüística.
- Fomentar la producció de continguts audiovisuals per part d'infants i joves com a estratègia educativa en els entorns virtuals del centre educatiu.
- Afavorir la utilització a l'aula d'aquells continguts generats per mitjans de comunicació en català: revistes, portals, programes televisius, radiofònics, etc.
- Potenciar els acords de col·laboració amb creadors joves, ràdios i televisions locals per incentivar la producció audiovisual en català.

Competències i acreditacions lingüístiques de l'alumnat i el professorat

L'adquisició de la competència plurilingüe és fonamental per garantir la formació adequada dels estudiants, assegurar la seva autonomia i preparar-los per viure i interactuar en un entorn social i cultural divers i canviant. El Consell d'Europa va abordar i regular aquesta realitat amb la publicació del *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar* (MECR). La descripció de la competència global que haurà d'assolir l'alumnat per obtenir l'acreditació que correspon al C1 es descriu en les termes següents:

“Pot comprendre una àmplia gamma de textos llargs i complexos, i en reconeix el sentit implícit. Pot expressar-se amb fluïdesa i espontaneïtat sense haver de cercar d’una manera gaire evident paraules o expressions. Pot utilitzar la llengua de manera flexible i eficaç per a propòsits socials, acadèmics i professionals. Pot produir textos clars, ben estructurats i detallats sobre temes complexos, i demostra un ús controlat d’estructures organitzatives, connectors i mecanismes de cohesió.”

Aquesta tipificació dels estudis lingüístics s’ha adaptat de manera diferent en els territoris de llengua catalana. Certament, des d’un punt de vista estrictament pedagògic, pot considerar-se que l’alumnat que ha cursat i aprovat l’ensenyament obligatori a Catalunya ha d’haver obtingut un domini de la llengua equivalent al nivell C1. Probablement, per aquest motiu, el Departament d’Educació va determinar que l’obtenció del grau de secundària, amb el requisit d’haver cursat l’ESO i, almenys, tres cursos de primària, i l’aprovat en la matèria de llengua catalana, suposava també l’obtenció del C1 de llengua catalana, tal com queda recollit en la normativa actual, fixada per l’Ordre VCP/491/2009, de 12 de novembre, per la qual es refonen i s’actualitzen els títols, diplomes i certificats equivalents als certificats de coneixements de català de la Secretaria de Política Lingüística. El requisit descrit es remunta a l’Ordre CLT/197/2002, de 12 de juny, sobre els títols, diplomes i certificats equivalents als certificats de coneixements de català de la Direcció General de Política Lingüística, i s’ha mantingut fins a la normativa actual, malgrat que, originalment, cal considerar-lo anterior al MECR. En bona lògica, doncs, no té correspondència estricta amb el nivell C1 del MECR, sinó amb l’antic certificat C de la Direcció General de Política Lingüística. En aquest sentit, el *Model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya* fixa per al grau d’educació secundària obligatòria l’assoliment dels coneixements orals i escrits en català qualificats en el MECR com a B2. Resulta evident que, en l’actualitat, el grau de secundària obligatòria, que acredita el nivell C1, proporciona uns assoliments inferiors als que acredita.

En qualsevol cas, les dades obtingudes a partir de l’avaluació de 4t de secundària 2021 del CSASE posen de manifest que un percentatge significatiu de l’alumnat no acaba l’ensenyament obligatori amb prou competència escrita en català. En concret, un 11,6 % de l’alumnat se situa en un nivell baix, mentre que el 22,6 % ho fa en un nivell mitjà-baix. La correlació d’aquestes dades amb la competència lingüística assolida no resulta directa, però, en tot cas, permet intuir que una part de l’alumnat que obté el grau de la secundària obligatòria no ho fa amb les capacitats ressenyades en el MECR. A més, cal insistir que fins ara no hi ha una sèrie

prou significativa de proves que permetin avaluar la llengua oral. De fet, només es va fer un pilotatge el 2019, però tot indica que la destresa en aquest àmbit encara és menor.

D'altra banda, resulta del tot incoherent que les altres comunitats autònomes de l'àrea lingüística amb competències educatives segueixin criteris distints a l'hora d'establir l'equivalència entre el nivell C1 i la formació acadèmica. A les Illes Balears, per exemple, s'exigeix el títol de batxillerat i haver obtingut unes qualificacions determinades per obtenir el B2 o el C1. En concret, les correspondències entre les qualificacions finals de la matèria de llengua catalana i literatura i els certificats de coneixements de llengua catalana de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats del Govern de les Illes Balears són les següents:

- Les qualificacions de 5, 6 i 7 de la matèria de llengua catalana i literatura a segon de batxillerat s'homologuen amb el certificat B2.
- Les qualificacions de 8, 9 i 10 de la matèria de llengua catalana i literatura a segon de batxillerat s'homologuen amb el certificat C1.

Pel que fa al País Valencià, l'acreditació del nivell C1 estaria relacionada amb la titulació de batxillerat o formació professional, sempre que s'hagin cursat 5.300 hores en valencià i s'hagi aprovat l'assignatura específica, si bé aquest plantejament només existeix com a projecte de decret. Actualment, la normativa valenciana no inclou cap equiparació entre acreditació i educació obligatòria.

En qualsevol cas, convindria establir un criteri comú que permetés l'expedició i l'homologació de títols en el conjunt de l'àrea lingüística catalana. La unitat de la llengua i la coherència pedagògica també es posen de manifest amb aquestes iniciatives administratives.

Pel que fa a l'acreditació i a l'accés dels docents al Servei d'Educació de Catalunya, cal recordar que la utilització de la llengua catalana en el sistema educatiu està avalada per l'article 6 de l'EAC:

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. [...] És també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament.

La LEC explicita en l'article 11:

1. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, és la llengua normalment emprada com a llengua vehicular i d'aprenentatge del sistema educatiu.
2. Les activitats educatives, tant les orals com les escrites, el material

didàctic i els llibres de text, i també les activitats d'avaluació de les àrees, les matèries i els mòduls del currículum, han d'ésser normalment en català, excepte en el cas de les matèries de llengua i literatura castellanques i de llengua estrangera, i sens perjudici del que estableixen els articles 12 i 14.

L'article 13 regula la competència lingüística del professorat per tal de garantir la seva idoneïtat per fer les classes i altres activitats docents en català:

1. Els mestres i els professors de tots els centres han de tenir la titulació requerida i han d'acreditar, en la forma que es determini per reglament, el domini de les dues llengües oficials, de manera que en puguin fer un ús adequat, tant oral com escrit, en l'exercici de la funció docent. Els mestres i els professors, en l'exercici de llur funció, han d'emprar normalment el català, tant en les activitats d'ensenyament i aprenentatge com en l'àmbit general del centre.
2. El Departament ha d'adoptar les mesures necessàries per a actualitzar la competència lingüística del professorat i ha de promoure la creació i la utilització d'eines didàctiques que facilitin l'ensenyament del català i en català.

El marc legislatiu que regula la competència lingüística docent es completa amb les referències que s'inclouen en el capítol IV de la LEC i que precisen els requisits lingüístics exigits per accedir al cos docent, específicament en l'article 119:

5. S'ha d'acreditar el coneixement suficient i adequat del català, tant en l'expressió oral com en l'escrita, d'acord amb les competències corresponents al nivell C2 del MECR, l'ensenyament i l'avaluació de les llengües, i s'ha d'acreditar un nivell de competències corresponent al nivell B2 del Marc pel que fa al domini de llengües estrangeres, sens perjudici del nivell exigut per a accedir a l'especialitat de llengües estrangeres.
6. Les proves de l'oposició es fan en català, sens perjudici de les excepcions parcials que es puguin establir per reglament en l'accés a especialitats lingüístiques, i han d'incloure coneixements sobre les institucions i la cultura catalanes.

Malgrat el que diu l'articulat de la LEC sobre la competència lingüística del professorat, en el procés selectiu només s'exigeix el nivell C1 de català, la possessió del qual exigeix de fer la prova de llengua catalana. Es tracta d'una contradicció manifesta amb l'article 119 de la LEC i, més

enllà d'aquesta qüestió administrativa, suposa una rebaixa substancial de la qualitat lingüística dels docents, un greuge encara més difícil d'entendre si recordem que el nivell C1 s'obté a Catalunya en acabar la secundària i per tant no garanteix una competència suficient per resoldre les necessitats comunicatives complexes i canviants que sorgeixen en l'activitat docent. Com a exemple, la Resolució/EDU/182/2021, de 29 de gener, de convocatòria de concurs oposició per a l'ingrés i accés a la funció pública docent i adquisició de noves especialitats, en fixar els requisits generals que han de complir els aspirants, especifica textualment en les bases de la convocatòria:

- h) Tenir els coneixements de llengua catalana de nivell de suficiència (C1) de conformitat amb el que estableix el Decret 152/2001, de 29 de maig, sobre avaluació i certificació de coneixements de català, modificat pel Decret 3/2014, de 7 de gener, i el Decret 161/2002, d'11 de juny, sobre acreditació del coneixement del català i l'aranès en els processos de selecció de personal i de provisió de llocs de treball de les administracions públiques de Catalunya.

Així doncs, tot i invocar com a normativa d'aplicació la mateixa LEC, pel que fa als coneixements lingüístics es recorre a uns decrets adreçats a uns cossos de l'Administració entre els quals no hi ha els propis de la docència. D'aquí la importància d'assegurar una bona formació lingüística inicial a tots els docents.

El Departament d'Educació hauria de requerir aquesta formació per incorporar-se a la docència en el Servei d'Educació de Catalunya i, per tant, les universitats encarregades de formar els docents haurien d'incorporar-la als seus plans docents. Per a les altres graduacions, caldria incidir en el màster de secundària i oferir cursos intensius per obtenir la titulació pertinent. Sigui com vulgui, la contractació de docents a Catalunya ha de passar per l'acreditació de la competència lingüística determinada en totes les etapes i ensenyaments no universitaris: infantil, primària, secundària, batxillerat i cicles formatius. A més, l'Administració educativa hauria de vetllar per actualitzar-la i millorar-la de manera sistemàtica a través de programes de modernització, innovació i intercanvi que situïn la llengua com un eix de reflexió permanent en el procés educatiu.

Propostes

- És necessari establir un criteri comú que permeti l'expedició i l'homologació de títols en el conjunt de l'àrea lingüística catalana.

- Acordar entre les administracions educatives de l'àrea catalanoparlant criteris unitaris per fixar competències i equivalències entre l'ensenyament no universitari i l'acreditació dels nivells previstos en el MECR.
- Modificar la normativa actual d'equivalències de titulacions per equiparar el grau de secundària al nivell B2 del MERC i el de batxillerat / formació professional al nivell C1.
- Modificar la normativa actual, sobre l'acreditació del coneixement del català i l'aranès en els processos de selecció de personal i de provisió de llocs de treball de la carrera docent dels cossos de mestres i professorat (DOGC 3660, de 19 de juny). El Departament d'Educació hauria de requerir als docents per incorporar-se a la docència en el Servei d'Educació de Catalunya una bona formació lingüística inicial i, per tant, les universitats encarregades de formar els docents haurien d'incorporar-la en els seus plans d'estudis.
 - Requerir, d'acord amb la LEC, la competència lingüística del nivell C2 per accedir a la docència, i portar a terme les modificacions normatives corresponents en els processos de selecció de personal i de provisió de llocs de treball de la carrera docent dels cossos de mestres i professorat.
 - Valorar la competència lingüística dels candidats en les proves d'accés a la docència.
 - Actualitzar el màster de secundària per introduir-hi estratègies d'actuació en entorns plurilingües i de consolidació de l'ús del català com a llengua vehicular.
- Cal demostrar la competència lingüística durant la realització de les proves d'oposició. En concret, cal de valorar la competència comunicativa (oral i escrita) per part del tribunal, que ha de comptar amb el suport d'un vocal específic per a l'assessorament en aquest aspecte.
 - Totes les persones professionals de l'educació que no tinguin un requisit actualment explicitat per la normativa, inclosos tutors i tutores de pràctiques de formació professional dual de l'empresa, professionals d'infantil de 0-3 anys i monitors i monitores d'extraescolars i menjador, han d'acreditar un nivell mínim del B2 del MECR en un termini de temps raonable.
- La contractació dels docents i altres professionals de l'educació, a Catalunya, ha de respondre a la normativa referent a l'acreditació de la competència lingüística determinada en totes les etapes i ensenyaments no universitaris.
- Millorar els programes de formació permanent en els aspectes següents: habilitats comunicatives lingüístiques amb adequació



a les característiques de cada centre o zona educativa, formació sociolingüística. Promoure també accions com la gestió i sensibilització lingüístiques.

- Posar a l'abast de tot el professorat una base d'experiències lingüístiques exitoses i la possibilitat de fer intercanvis o jornades per conèixer-les.

El català al centre: el projecte lingüístic de centre (PLC)

La llengua catalana és un dels eixos a partir dels quals s'articula el PEC, i, de fet, qualsevol interacció que s'hi fa té un component educatiu. Per tant, la reflexió lingüística no pot quedar al marge del procés educatiu. La llengua no és només comunicació, sinó que és també educació. De fet, és el vèrtex a partir del qual s'articula el procés d'aprenentatge que fa possible l'educació.

Educar suposa interactuar permanentment amb una realitat diversa i canviant, sotmesa a múltiples influències, una realitat que cal conèixer i explorar si s'hi vol intervenir. Es tracta d'una premissa essencial abans d'iniciar qualsevol intervenció educativa, una actuació que també és imprescindible en els processos d'aprenentatge lingüístic. Conseqüentment, en primer lloc, cal analitzar el context sociolingüístic en què s'assenta el centre educatiu per definir i orientar adequadament les actuacions pedagògiques que cal emprendre, les metodologies que cal aplicar o les innovacions didàctiques que s'hi poden assajar. Aquesta realitat educativa fa que a molts centres de Catalunya s'hi puguin parlar desenes de llengües de famílies lingüístiques diferents, que la radiografia d'inici de curs ja no es correspongui amb la del segon o tercer trimestre perquè s'hi ha incorporat nou alumnat amb perfils i necessitats diferents. Aquest context canviant exigeix una actualització constant del marc sociolingüístic perquè sigui realment representatiu.

Al marge de les circumstàncies sociolingüístiques que es puguin donar en un entorn educatiu, cal garantir espais i àmbits en què el català tingui una presència habitual i normalitzada que generi confiança i que estimuli la seva activació entre els parlants. L'escola pot ajudar a definir aquests àmbits, projectar-los i donar-los continuïtat més enllà de l'horari lectiu a través del catàleg d'activitats de caràcter generalista de foment del consum cultural amb presència de la llengua catalana en cadascuna de les zones educatives.

En un marc plurilingüe resulta imprescindible de dotar la llengua minoritzada d'espais i àmbits en què l'ús no sigui qüestionat ni calgui prendre decisions personals al respecte. En aquest sentit, no resulta sobrer recordar que el pati i l'espai del migdia són àmbits educatius en

què cal tenir previstes activitats específiques que donin continuïtat a l'ús de la llengua catalana i que tinguin un marcat caràcter integrador, un repertori d'activitats que permetin complementar l'educació formal, que s'integrin en el PEC i, específicament, que siguin recollides en el PLC.

En un món dominat per l'ús de xarxes socials i l'accés a continguts audiovisuals, cal actualitzar les metodologies d'aprenentatge lingüístic per respondre a les exigències actuals. No es tracta només d'incorporar noves formes d'aprenentatge que s'adeqüin a les necessitats comunicatives del jovent; al mateix temps han de cobrir les exigències comunicatives que corresponen a una ciutadania participativa i compromesa amb el futur i el progrés social.

D'altra banda, la formació competencial de l'alumnat ha de ser integral i ha d'abastar tots els registres lingüístics per tal de facilitar l'utilatge suficient per fer front a qualsevol necessitat comunicativa. Tradicionalment, l'escola proporcionava el domini de la varietat estàndard perquè la competència col·loquial s'adquiria a casa i al carrer. La realitat ha canviat i cal també integrar els registres col·loquials orals en els aprenentatges de l'alumnat i fer propostes pedagògiques que permetin posar-los en pràctica. Perquè cal recordar que la plena competència en una llengua minoritzada passa per dominar tots els registres amb fluïdesa i seguretat a fi de fer possible que aquells parlants que no la tenen com a llengua 1, és a dir, que no l'han adquirida en la primera etapa de la socialització, puguin incorporar-lo amb naturalitat en aquells àmbits de la seva vida que considerin oportuns. A més, la incorporació dels registres col·loquials al repertori personal de l'alumnat permetria trencar amb un cert estereotip que relaciona el català només amb els usos formals acadèmics.

Per això, tot i que fa temps que els projectes educatius han superat les parets dels centres i es despleguen més enllà de l'estricta àmbit escolar per mitjà de plans educatius d'entorn i altres fórmules, cal continuar aprofundint en aquesta línia i tenir una mirada global i integradora dels aprenentatges.

Totes aquestes consideracions s'han d'integrar en el PLC, que ha de situar la llengua catalana com a eix a partir del qual s'articula tot el procés educatiu que es recull en el PEC. La LEC preveu, en els articles 10, 11, 12 i 16, la creació del PLC, que s'integra en el PEC i que aplega i organitza tots els criteris i les decisions adoptades pel centre en relació amb els usos i els aprenentatges lingüístics de l'alumnat.

Es tracta d'un document clau, una carta de navegació que hauria de permetre orientar les estratègies didàctiques i implementar les mesures pedagògiques més adequades per assolir els objectius previstos. Precisament pel seu caràcter dinàmic i adaptable a la realitat distinta de cada centre, el PLC ha d'estar permanentment en revisió i no pot ser, per tant, un document estantís o, encara pitjor, un requisit administratiu que cal formalitzar anualment. Si la llengua se situa en el centre del procés d'aprenentatge, cal actuar i avaluar sistemàticament els progressos en l'adquisició de les destreses comunicatives requerides.

El PLC ha de plasmar les mesures oportunes per garantir la qualitat de la competència lingüística de l'alumnat. En primer lloc, ha de permetre actualitzar les metodologies d'aprenentatge lingüístic per respondre les exigències actuals i articular una formació inicial i continuada del professorat que garanteixi la competència i l'actualització de coneixements i estratègies per estendre l'ús de la llengua. També pot incidir en la llengua oral i oferir models de llengua col·loquial que serveixin per resoldre les necessitats comunicatives diverses generades pels requeriments de la vida quotidiana que van més enllà del centre. A més, ha de definir els canals de comunicació del centre amb les famílies i l'entorn. Finalment, ha de preveure totes aquelles intervencions que poden tenir lloc fora del marc escolar, que continuen tenint un evident sentit educatiu i donen continuïtat a la formació lingüística: educació no formal, artística i d'esports.

L'article 5.1e) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres, estableix:

“El projecte lingüístic, que s'ha de concretar a partir de la realitat sociolingüística de l'entorn i d'acord amb el règim lingüístic del sistema educatiu establert a les lleis. El projecte lingüístic dona criteri amb relació al tractament i l'ús de les llengües en el centre i recull els aspectes que determinen les lleis sobre la utilització normal del català com a llengua vehicular i d'aprenentatge, així com la continuïtat i la coherència educatives, pel que fa als usos lingüístics, en els serveis escolars i en les activitats organitzades per les associacions de mares i pares d'alumnes. El projecte lingüístic també dona criteri sobre l'aprenentatge de les dues llengües oficials i de les llengües estrangeres. Així mateix, determina quina llengua estrangera s'imparteix com a primera i quina o quines com a segones.”

Així, l'elaboració del PLC posa de manifest la necessitat d'ajustar les mesures i les propostes d'actuació a la realitat específica de cada

centre o zona educativa. Com que es tracta d'una tasca complexa i amb una gran implicació educativa, cal que la feina de tirar-lo endavant correspongui a un grup impulsor que ha d'estar integrat per membres de tots els sectors de la comunitat educativa, encarregats de definir les línies generals del pla i de concretar els objectius per a cada any i etapa o nivell educatiu.

Evidentment, la programació educativa ha de tenir en compte els aspectes sociolingüístics i els requeriments culturals de la zona i oferir un seguit de recursos per tal de promoure l'ús de la llengua catalana. Es tracta de planificar una oferta cultural i lingüística que s'adeqüi a les especificitats de la zona i que funcioni com a catalitzador per incentivar l'ús de la llengua catalana. Aquests plans es poden acordar en una taula participativa integrada per l'Administració educativa, agents culturals diversos, representants de l'ajuntament corresponent, entitats locals del lleure, la cultura i l'esport, amb un enfocament similar al que plantegen els plans educatius d'entorn. És una proposta que eixampla la xarxa educativa de la zona i situa la llengua com un vector essencial en la lluita contra la segregació social i l'esquerda cultural, i que, en canvi, afavoreix la cohesió i la convivència en una societat cada cop més plurilingüe i multicultural, en què el català ha de tenir un paper vertebrador.

En qualsevol cas, en la redacció del PLC, a banda dels aspectes que determina la LEC, s'han de revisar anualment els punts següents:

- Anàlisi i objectius
 - Anàlisi del context sociolingüístic del centre.
 - Identificació i valoració del bagatge lingüístic de l'alumnat.
 - Definició dels objectius dels cursos.
- Organització
 - Disseny de les mesures organitzatives i didàctiques adreçades a reforçar els aprenentatges lingüístics.
 - Presència i ús del català en el programari educatiu i les activitats no lectives: temps del migdia i activitats extraescolars.
- Actuacions no lectives
 - Participació en la taula de zona per proposar actuacions i acords de col·laboració amb entitats i associacions que estimulin l'ús de la llengua catalana.
- Revisió i avaluació
 - Avaluació específica i periòdica dels progressos i la competència assolida per l'alumnat.
 - Revisió i adequació dels recursos i de les estratègies metodològiques.

La direcció del centre i el grup impulsor han de vetllar per la concreció del PLC i han d'avaluar-ne l'assoliment dels objectius. El coordinador lingüístic de centre ha de col·laborar en la redacció i el seguiment del PLC i pot tenir la reducció horària establerta.

Propostes

- Creació i/o potenciació d'un grup impulsor integrat per membres de tots els sectors de la comunitat educativa i amb el suport dels coordinadors LIC de zona per analitzar i definir les línies estratègiques d'actuació lingüística del centre recollides en el PLC.
- Afavorir l'ensenyament-aprenentatge de l'ús de la llengua oral en totes les etapes educatives per mitjà del coneixement de models d'ús i la pràctica que en faciliti l'apropiació.
- Amb relació al PEC:
 - Concretar en el PEC la prioritització de l'impuls del català en les xarxes educatives de centre en l'àmbit municipal i de zona educativa, pel que fa a programació d'activitats culturals i esportives, i la seva difusió entre les famílies del centre.
 - Concretar en el PEC la facilitació de la formació lingüística al conjunt de la comunitat educativa de la zona per mitjà de càpsules formatives i estratègies per al foment del català.
 - Desenvolupar en el PEC l'objectiu de reforçar l'escola com a espai segur que facilita els intercanvis lingüístics en català i la convergència al català de tota la comunitat educativa, per mitjà d'activitats concretes, si cal.
 - Assegurar una competència comunicativa efectiva de l'alumnat al final de l'educació obligatòria per facilitar la possibilitat que en qualsevol moment de la vida personal o professional decideixi fer-ne ús.
 - Dissenyar estratègies i activitats lúdiques per dinamitzar el pati i els espais de migdia amb propostes que vinculin la igualtat, la inclusió i la incorporació de la llengua catalana.
 - Revisar el recurs de l'aula d'acollida, quant a la concepció, organització i recursos, i integrar aquesta proposta en un projecte global de suport lingüístic i social de centre en què l'acollida es faci d'acord amb les necessitats específiques de l'alumnat i comprometi el conjunt de la comunitat educativa.
- La coordinació amb les empreses que participen en la formació professional dual ha d'incloure la millora de l'ús del català per tal que l'alumnat rebi la formació en la llengua vehicular també a l'empresa.
- Generalitzar la formació lingüística i cultural de les famílies mitjançant la incorporació al PEC d'una oferta formativa adequada en el mateix centre escolar.

- Estendre nous models metodològics d'aprenentatge amb lligam amb les llengües.
- Facilitar orientacions per incloure a les normes d'organització i funcionament del centre tots els aspectes relatius a l'ús del català al centre.
- Promoure accions de sensibilització i formació en gestió lingüística a l'aula, al centre i en l'entorn educatiu comunitari per als docents i tot el personal educatiu en general.

El Fòrum del CEC de la llengua catalana a l'educació

Les circumstàncies actuals posen de manifest l'oportunitat de crear un organisme que analitzi l'evolució en els diversos àmbits educatius dels usos de la llengua catalana i assessori sobre metodologies i pràctiques pedagògiques innovadores.

La creació del Fòrum de la llengua catalana a l'educació pot situar les actuacions i reflexions lingüístiques al marge del debat polític o jurídic i dotar els seus pronunciaments i manifestacions de rigor acadèmic, independència política i compromís social.

El Fòrum ha de mantenir-se dins les àrees de competència del CEC i circumscriure la seva actuació a l'àmbit educatiu de la llengua. D'aquesta manera es poden afavorir els consensos existents i garantir la pluralitat de representats de la comunitat educativa: Departament d'Educació, universitats, Institut d'Estudis Catalans, col·lectius professionals, administració municipal, representants del sector del lleure, patronal, escoles concertades, etc.

Objectius i tasques del Fòrum:

- Analitzar des del punt de vista lingüístic els resultats i la idoneïtat de les proves d'avaluació que es fan a les diverses etapes educatives.
- Donar a conèixer i valorar les innovacions educatives en l'àmbit de l'aprenentatge de llengües.
- Ajudar a visualitzar col·laboracions i intercanvis de bones pràctiques i experiències amb la comunitat educativa i amb organismes públics i entitats educatives de l'àrea lingüística catalanoparlant.
- Elaborar un informe anual sobre l'estat de la qüestió de l'ús del català a l'educació.

Les 67 propostes

Incrementar la consciència sociolingüística, la metodologia i la formació docent

1. Assegurar una competència comunicativa efectiva de l'alumnat al final de l'educació obligatòria.
2. Incentivar i formar l'alumnat per a la millora de l'ús del català a l'empresa en la formació professional, per fer-ne llengua vehicular, incloent la sensibilització i gestió lingüístiques.
3. Estendre nous models metodològics d'aprenentatge amb lligam amb les llengües.
4. Facilitar orientacions per incloure a les normes d'organització i funcionament del centre tots els aspectes relatius a l'ús del català al centre.
5. Desenvolupar una metodologia per a un seguiment més acurat dels usos lingüístics als centres educatius.
6. Implementar l'avaluació explícita de l'oralitat de totes les llengües al llarg del curs i a les proves de competències bàsiques.
7. Fer palès que la preservació del català i de la diversitat lingüística són aspectes de la lluita contra la segregació social.
8. Construir un discurs que desactivi els prejudicis lingüístics i les ideologies banals que s'hi associen.
9. Portar a terme accions i plans de promoció de l'ús del català que tinguin en compte tots els agents i àmbits de l'educació.
10. D'acord amb el CNL, crear càpsules formatives i estratègies per al foment del català entre la comunitat educativa.
11. Implementar píndoles transversals sobre l'ús social de la llengua catalana adreçades a tot el personal dels centres educatius.
12. Promoure el disseny de formacions sobre els rols dels perfils d'atenció educativa com a models lingüístics d'una escola inclusiva.
13. Concretar en el PEC la prioritització de l'impuls del català a les xarxes educatives municipals i de zona, i fer-ne difusió entre les famílies.
14. Posar a l'abast de tot el professorat una base d'experiències lingüístiques exitoses i la possibilitat de fer intercanvis o jornades per conèixer-les.
15. Repensar els equips LIC i les aules d'acollida i plantejar un recurs de suport lingüístic més estructural, en determinats centres, que pugui atendre l'alumnat d'aquest perfil, sense que estigui supeditat al nombre

que n'hi hagi, sinó a un informe de la inspecció que reflecteixi la necessitat del suport des de pressupòsits objectius i evidències.

Implementar el projecte lingüístic de centre en tot el temps escolar

- 16.** Reforçar el lligam entre l'ús del català i les dinàmiques d'aula amb metodologies educatives participatives, específicament el treball cooperatiu.
- 17.** Dotar les direccions d'eines i processos pràctics per vetllar pel compliment del projecte lingüístic del centre.
- 18.** Millorar l'acompanyament als centres educatius en l'actualització dels seus projectes lingüístics pel que fa a adequació, objectius de millora i indicadors d'avaluació.
- 19.** Promoure accions de sensibilització i formació en gestió lingüística a l'aula, al centre i en l'entorn educatiu comunitari per als docents i tot el personal educatiu en general.
- 20.** Crear un grup impulsor al consell escolar de centre per millorar les línies estratègiques d'actuació lingüística. Reconèixer i potenciar el paper de les associacions de famílies d'alumnes i associacions d'estudiants com a creadores de cursos, funcions teatrals, cercles de lectura, etc.
- 21.** Afavorir l'ensenyament-aprenentatge de l'ús de la llengua oral en totes les etapes educatives amb la incorporació de metodologies apropiades.
- 22.** Facilitar la formació lingüística a la comunitat educativa de la zona mitjançant càpsules formatives i estratègies de foment de l'ús del català.
- 23.** Reforçar els centres educatius com a espais segurs que faciliten l'intercanvi i la convergència lingüística al català.
- 24.** Desenvolupar estratègies per dinamitzar el pati i els espais de migdia amb propostes lúdiques inclusives en català.
- 25.** Transformar el model d'aula d'acollida en un projecte global de suport lingüístic i social de centre adequat a l'alumnat.
- 26.** Facilitar la formació lingüística i cultural de les famílies en el mateix centre educatiu amb una oferta formativa adequada.
- 27.** Incentivar la participació en projectes de mobilitat, d'intercanvi d'alumnat i de docents, i de treball conjunt entre centres educatius de l'àrea lingüística catalanoparlant.

Teixir xarxa d'activitats culturals de l'entorn i participació de les famílies

- 28.** Facilitar als centres i a l'alumnat més activitats culturals complementàries i extraescolars mitjançant programes educatius i el reconeixement formatiu als docents que els desenvolupen.
- 29.** Promoure les activitats relacionades amb el patrimoni literari i artístic català i, en les activitats que ho permetin, incorporar-hi les famílies i potenciar el seu paper.
- 30.** Definir i programar un catàleg d'activitats de foment cultural en català a les zones educatives, vinculat als plans educatius d'entorn i obert a tota la comunitat educativa.
- 31.** Facilitar l'accés a activitats culturals als infants, joves i les seves famílies a través d'un carnet educatiu de descomptes.
- 32.** Millorar els vincles dels grups i entitats de cultura popular amb els centres per incentivar el consum i la creació artística i audiovisual en català per mitjà de xarxes territorials d'intercanvi d'experiències, obertes a tota la comunitat educativa.
- 33.** Avaluar la transferència de les formacions a la pràctica real, on s'identifiquin les barreres i els elements afavoridors de l'ús social de la llengua catalana a l'entorn dels centres educatius.

Potenciar la creació de continguts audiovisuals i l'accés a plataformes digitals

- 34.** Promoure la producció de continguts audiovisuals en català dels infants i joves amb finalitat educativa en l'entorn virtual del centre educatiu.
- 35.** Prioritzar l'ús de continguts en català per a l'aprenentatge a l'aula.
- 36.** Articular un espai comunicatiu propi de l'àrea lingüística catalanoparlant facilitant l'accés als continguts audiovisuals en català de mitjans i plataformes.
- 37.** Reforçar la programació infantil i juvenil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i fer-la competitiva i present a les xarxes socials.
- 38.** Garantir la presència del català en totes les plataformes i canals televisius i radiofònics.
- 39.** Crear una plataforma audiovisual educativa, amb recursos i experiències d'actualització continuada, i promoure així el català actualitzant els recursos audiovisuals per a ús docent.
- 40.** Establir acords per incorporar la versió en català als videojocs, aplicacions, dispositius i cinema amb distribució a l'àrea lingüística.

41. Potenciar els acords de col·laboració amb creadors joves, ràdios i televisions locals per incentivar la producció audiovisual en català.
42. Incloure noves formes d'oci, com els esports electrònics, en l'oferta cultural en català.
43. Portar a terme campanyes de sensibilització per promoure l'ús del català a través dels mitjans públics i privats.
44. Assegurar que les plataformes digitals disposin de versió en català i que siguin les utilitzades als centres educatius.

Revisar legislacions, acreditacions, equivalències i polítiques lingüístiques

45. Reformar l'article 14 de la LEC per precisar el concepte de llengua vehicular a la llum dels pronunciaments del TC i per incidir en el caràcter didàctic i prospectiu del PLC.
46. Oferir formació suficient per part de l'Administració i requerir a totes les persones professionals de l'educació sense un requisit actualment explicat per la normativa l'acreditació d'un nivell B2 del MECR o superior, inclosos tutors i tutores de pràctiques de formació professional dual de l'empresa, professionals d'infantil de 0-3 anys i monitors i monitores d'extraescolars i menjador.
47. Acordar entre les administracions educatives de l'àrea catalanoparlant criteris unitaris per fixar competències i equivalències entre l'ensenyament no universitari i l'acreditació dels nivells previstos en el MECR.
48. Incorporar una bona formació lingüística inicial de català i aranès als plans d'estudis universitaris destinats a la formació de docents com a garantia per a la incorporació a la docència en el Servei d'Educació de Catalunya.
49. Requerir, d'acord amb la LEC, la competència lingüística del nivell C2 o una acreditació equivalent per accedir a la docència, i portar a terme les modificacions normatives corresponents en els processos de selecció de personal i de provisió de llocs de treball de la carrera docent dels cossos de mestres i professorat.
50. Actualitzar el màster de secundària per introduir-hi estratègies d'actuació en entorns plurilingües i de consolidació de l'ús del català com a llengua vehicular.
51. Incloure la competència comunicativa, oral i escrita, com a part de les proves d'oposició.
52. Millorar els programes de formació permanent en els aspectes següents: habilitats comunicatives lingüístiques amb adequació



a les característiques de cada centre o zona educativa, formació sociolingüística. Promoure també accions com la gestió i la sensibilització lingüística.

- 53.** Avaluar el model d'immersió lingüística i els projectes i programes que s'hi vinculen.
- 54.** Difondre la idoneïtat dels plantejaments plurilingües pels avantatges cognitius que impliquen.
- 55.** Denunciar els atacs i manipulacions sobre el model educatiu català fets des d'àmbits aliens a l'educació.
- 56.** Rebutjar les ingerències alienes a l'educació que distorsionen els processos d'ensenyament-aprenentatge lingüístic de cada centre.
- 57.** Unificar la normativa d'equivalències per equiparar el grau de secundària al nivell B2 i el de batxillerat / formació professional al C1 del MECR.
- 58.** Oferir acreditació i reconeixement dels diferents nivells de llengua catalana, específicament a docents.
- 59.** Incentivar la formació dels tutors i tutores de l'empresa de l'alumnat de formació professional i de batxillerat (estada a l'empresa), per a l'ús del català com a llengua vehicular a l'empresa, en la selecció i durant l'estada formativa.
- 60.** Facilitar a totes les persones professionals de l'educació que obtinguin l'acreditació corresponent al nivell B2 o superior i promoure la sensibilització per la diversitat lingüística. Això inclou tutors i tutores de pràctiques de les empreses en la formació professional dual, l'estada a l'empresa de batxillerat, professionals d'infantil de 0-3 anys i monitors i monitores d'extraescolars i menjador.

Creació del Fòrum del Consell Escolar de Catalunya de la llengua catalana a l'educació

- 61.** Creació del Fòrum de l'ús de la llengua catalana al sistema educatiu.
- 62.** Analitzar des del punt de vista lingüístic els resultats de les diferents proves d'avaluació i els resultats acadèmics.
- 63.** Donar a conèixer i valorar les innovacions educatives en l'àmbit de l'aprenentatge de llengües.
- 64.** Ajudar a visualitzar col·laboracions i intercanvis de bones pràctiques i experiències amb la comunitat educativa i amb organismes públics i entitats educatives de l'àrea lingüística catalanoparlant.
- 65.** Elaborar un informe anual d'estat de la qüestió sobre l'ús del català a l'educació.
- 66.** Disposar de dades biennals dels usos lingüístics dels centres educatius.

67. Disposar d'estudis que expliquin les raons per les quals hi ha professorat que no utilitza el català, amb propostes per resoldre la situació. Igualment, disposar d'estudis que expliquin com el professorat utilitza el català de forma reeixida i disposar de propostes a estendre a la resta del col·lectiu docent.

ss



ll

